

Šta je?

Partnerstvo za mir?

Šta je?

Partnerstvo za mir?

ŠTA JE PARTNERSTVO ZA MIR?

© ISAC fund

IZDAVAČ
ISAC Fond

International and Security Affairs Centre
Centar za međunarodne i bezbednosne poslove
Kapetan Mišina 5
11000 Beograd
www.isac-fond.org

Ovo izdanje je objavljeno zahvaljujući donaciji Republike Češke

Zahvaljujemo se Arhivu Vojske Srbije na ustupljenim fotografijama

ZA IZDAVAČA
Nikola Petrović

DIZAJN I OPREMA
Nenad Baćanović

ŠTAMPA
COLORGRAFX

ISBN 978-86-86383-11-2

Beograd, 2010.

SLIKA NA KORICI:

Soko J-22 Orao srpskog ratnog vazduhoplovstva i danski Lockheed Martin F-16 na aeromitingu u Batajnici 2009. godine

Ovo izdanje nije za komercijalnu upotrebu

Sadržaj

UVOD	7	
1) ŠTA JE NATO?	9	
Zašto i kako je nastao NATO?	12	
Kako funkcioniše NATO?	15	
Kako se finansira NATO?	18	
Koji su osnovni organi NATO?	19	
Proces transformacije NATO	21	
2) ŠTA JE PARTNERSTVO ZA MIR?	29	
Zašto i kako je nastalo <i>Partnerstvo za mir</i> ?	32	
Koji su osnovni dokumenti <i>Partnerstva za mir</i> ?	34	
Koja su osnovna tela <i>Partnerstva za mir</i> ?	36	
Kako jedna država može pristupiti <i>Partnerstvu za mir</i> ?	37	
Šta je Savet NATO-Rusija?	39	
Šta je Komisija NATO-Ukrajina?	41	
3) KOJE JE JOŠ OBLIKE PARTNERSTVA, SARADNJE I DIJALOGA RAZVIO NATO, PORED PARTNERSTVA ZA MIR?	43	
Šta je <i>Mediteranski dijalog</i> ?	45	
Šta je <i>Istambulska inicijativa za saradnju</i> ?	46	
Šta je <i>NATO Inicijativa za Jugoistočnu Evropu</i> ?	46	
Kakav je odnos NATO i EU?	47	
Kako se odvija saradnja NATO i OEBS?	48	
4) OD ČEGA SE SASTOJI UČEŠĆE JEDNE DRŽAVE U PARTNERSTVU ZA MIR?	49	
Koji su mehanizmi <i>Partnerstva za mir</i> ?	52	
5) KAKO JEDNA DRŽAVA POSTAJE ČLANICA NATO?	53	
Studija o proširenju NATO	55	
Akcioni plan za članstvo (MAP)	56	
Pregovori o pristupanju	56	
Protokoli o pristupanju	56	
6) ŠTA JE DO SADA POSTIGNUTO U SARADNJI IZMEĐU SRBIJE I NATO?	57	
Prilagođeni program saradnje između Srbije i NATO	60	
Grupa Srbija-NATO za reformu odbrane	60	
Sporazum o tranzitnim aranžmanima	61	
NATO kancelarija za vezu	62	
Saradnja Vojske Srbije i Međunarodnih snaga na Kosovu i Metohiji (KFOR)	63	
Parlamentarna skupština NATO	64	
Sporazum o bezbednosti informacija sa NATO	65	
7) KAKO BI MOGLO DA IZGLEDA UČEŠĆE REPUBLIKE SRBIJE U PARTNERSTVU ZA MIR?	67	
Mogući načini učešća Republike Srbije u <i>Partnerstvu za mir</i>	70	
Republika Srbija u <i>Partnerstvu za mir</i>	71	
8) PRILOZI	73	
Države članice NATO i datum pristupanja	75	
Države članice programa <i>Partnerstvo za mir</i> i datum pristupanja	75	
Karta - države članice NATO i <i>Partnerstva za mir</i>	77	

Republika Srbija je pristupila *Partnerstvu za mir* 14. decembra 2006. godine, i članstvo u ovom programu od tada predstavlja predmet mnogih diskusija i rasprava.

Cilj izdanja **Šta je Partnerstvo za mir?** je da na jasan, sažet, slikovit i razumljiv način čitaocima predstavi osnovne principe i pojmove, istorijat, izazove i prednosti učešća Republike Srbije u ovom partnerskom programu sa državama članicama NATO.

Šta je Partnerstvo za mir? je objavljen zahvaljujući podršci Ministarstva spoljnih poslova Republike Češke i Ambasade Republike Češke u Beogradu.

1

Šta je NATO?

Sedište NATO u Briselu

NATO (eng. North Atlantic Treaty Organization)¹ je političko-vojna organizacija, koju, u ovom trenutku, čini dvadeset osam država Severne Amerike i Europe, posvećenih ispunjavanju ciljeva iznetih u Severnoatlantskom ugovoru, potpisanim 4. aprila 1949. godine, u Vašingtonu. U skladu sa Severnoatlantskim ugovorom, osnovna uloga NATO je zaštita slobode i bezbednosti svih njenih članica, političkim i vojnim sredstvima.

Ova Alijansa nastala je kao izraz rešenosti država osnivača da zaštite „slobodu, zajedničku baštinu i civilizaciju svojih naroda, koja je zasnovana na načelima demokratije, individualne slobode i vladavine prava“ dok svaka članica, pri tom, zadržava svoj puni suverenitet.

Delovanje Alijanse zasniva se na saradnji, usaglašavanju i zajedničkom planiranju, na političkom i vojnem nivou, između svih dvadeset osam država članica. Pored toga, NATO svoje aktivnosti ostvaruje i kroz partnerstva i blisku koordinaciju sa nizom država i međunarodnih institucija.

NATO je i forum, u okviru koga države Severne Amerike i Europe raspravljaju o bezbednosnim problemima od zajedničkog interesa i preduzimaju zajedničke akcije u suočavanju sa njima. Kao takav, NATO je i najvidljiviji izraz transatlantskih odnosa, koji podrazumevaju blisku saradnju između Severne Amerike i Europe u mnogim oblastima, a zasnovanu na uverenju o deljenju istih vrednosti i interesa.

Severnoatlantski ugovor (eng. The North Atlantic Treaty) ili Vašingtonski ugovor, osnivački je akt NATO, iz 1949. godine, koji definiše svrhu i opšte ciljeve postojanja i delovanja Alijanse, kao i detalje o načinu njihovog sprovođenja. Ovaj ugovor utvrđuje obavezu međusobne solidarnosti u slučaju agresije na jednu ili više članica, istovremeno uvažavajući autonomiju donošenja odluke o upotrebi vojnih snaga, svake od njih (član 5.). Severnoatlantski ugovor utvrđuje i obavezu država članica da će, u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija (UN), rešavati sve međunarodne sporove miroljubivim sredstvima (član 1.) i doprinositi razvoju miroljubivih i prijateljskih međunarodnih odnosa (član 2.).

¹⁾ U upotrebi je nekoliko prevedenih oblika naziva NATO: Organizacija severnoatlantskog ugovora; Severnoatlantski savez; Severnoatlantska alijansa. U daljem tekstu, pored NATO, koristiće se i oblik Alijansa.

Vojni brodovi Nemačke, Holandije, Italije, Maroka, SAD i Španije na vojnoj vežbi Veličanstveni orao, 2004. godine

Zašto i kako je nastao NATO?

Tokom i neposredno nakon završetka Drugog svetskog rata, odnosi među silama pobednicama zasnivali su se na dogovorima postignutim u Jalti, Teheranu i Potsdamu. Međutim, ti odnosi su ubrzo postali opterećeni međusobnim nepoverenjem. Zapadne države, na čelu sa Sjedinjenim Američkim Državama (SAD), suočile su se sa ideoološkom i vojnom pretnjom Sovjetskog Saveza (SSSR), koji je u državama Istočne Evrope i Balkana uspostavio režime „narodne demokratije“ čija se suština ogledala u komunističkom totalitarizmu. Hladni rat, među dojučerašnjim saveznicima, sve više je dobijao na zamahu praćen trkom u naoružavanju. Od tada, nije prošlo mnogo vremena do trenutka kada je formulisan i usvojen Severnoatlantski ugovor.

Prvi nagoveštaj ideja na kojima će se, nešto kasnije, temeljiti NATO, može se naći u Atlantskoj povelji, kojom su Franklin Ruzvelt, predsednik SAD, i Winston Čerčil, predsednik britanske vlade, 14. avgusta 1941. objavili zajednička načela delovanja dveju država u uređenju sveta, nakon završetka Drugog svetskog rata. Osnivanju NATO prethodilo je i usvajanje Povelje UN, kao i Sporazuma o ekonomskoj, socijalnoj i kulturnoj saradnji i kolektivnoj samoodbrani (Briselski sporazum) i Vandenbergove rezolucije.

Povelja UN, usvojena 26. juna 1945. godine, priznaje pravo na individualnu ili kolektivnu samoodbranu u slučaju oružanog napada (član 51.).

Francuska, Velika Britanija, Belgija, Holandija i Luksemburg sklopile su, 17. marta 1948. godine, Briselski sporazum, koji je na vremenski period od pedeset godina trebalo da osigura kolektivnu odbranu država članica i pospeši njihovu ekonomsku, socijalnu i kulturnu saradnju.

Belgija
Kanada
Danska
Francuska
Island
Italija
Luksemburg
Holandija
Norveška
Portugal
Velika Britanija
SAD

Države osnivači NATO i potpisivanje Severnoatlantskog ugovora, Vašington, 4. april 1949. godine

Briselski ugovor predstavlja prvi korak u rekonstrukciji zapadnoevropske bezbednosti nakon Drugog svetskog rata. Među ciljevima ovog Ugovora su i razvoj zajedničke odbrambene strukture i jačanje ekonomskih veza, u cilju odbrane od političkih, vojnih i ideooloških pretnji nacionalnoj bezbednosti. Briselski ugovor sadrži i klausulu o kolektivnoj odbrani, u slučaju oružanog napada na neku od država potpisnica. To je bio i značajan korak ka potpisivanju Severnoatlantskog ugovora i stvaranju NATO.

Maršalov plan bio je presudni faktor posleratne ekonomske obnove Zapadne Evrope. On je osigurao sredstva za stabilizaciju privreda država Zapadne Evrope, u periodu između 1947. i 1951. godine. U okolnostima naglašene potrebe za podrškom Maršalovom planu, i u strahu od ekspanzionističke politike Sovjetskog Saveza, zapadnoevropske države i njihovi severnoamerički saveznici osnovali su NATO, Severnoatlantskim ugovorom.

Maršalov plan, ili Program za evropski oporavak, bio je plan za finansijsku pomoć SAD evropskim saveznicima, u obnovi od posledica Drugog svetskog rata i u odbrani od širenja komunizma, a pokrenut je 1947. godine. Plan je predložio Džordž Maršal (George Marshall) tadašnji državni sekretar² SAD. Trajao je četiri godine (1947-1951) i ukupno je iznosio oko 13 milijardi američkih dolara.

2) U sistemu državne uprave Republike Srbije, ekvivalentno zvanje je *ministar spoljnih poslova*

Pripradnici Vojske Srbije na vežbi

Severnoatlantski ugovor

Severnoatlantski ugovor izričito potvrđuje pravo na individualnu ili kolektivnu samoodbranu, utemeljeno u članu 51. Povelje UN. Ključni deo Severnoatlantskog ugovora čini član 5.

Član 5. Severnoatlantskog ugovora ističe da će „oružani napad na jednu [državu članicu] ili više njih, u Evropi ili Severnoj Americi, biti smatrana za napad protiv svih njih i sledstveno tome saglašavaju da će svaka od njih, ako se takav oružani napad dogodi - koristeći pravo na individualnu ili kolektivnu odbranu priznato članom 51. Povelje UN – pomoći stranu ili strane ugovornice koje su napadnute, preuzimajući odmah, individualno i u zajednici sa drugim stranama, akciju ako budu smatrane za potrebno, uključujući upotrebu oružane sile, u cilju uspostavljanja i održavanja bezbednosti severnoatlantske oblasti”.

Takav oružani napad i mene preduzete kao njegova posledica, trebalo bi odmah da budu iznete pred Savet bezbednosti UN. Prvi i jedini put, Alijansa je aktivirala član 5. Severnoatlantske povelje, 12. septembra 2001. godine, kao odgovor na terorističke napade u SAD, od prethodnog dana.

Svaka država potpisnica se, takođe, obavezuje da će doprinositi razvoju miroljubivih i prijateljskih međunarodnih odnosa, na razne načine, uključujući „jačanje sopstvenih slobodnih institucija”, „osiguravanje boljeg razumevanja principa na kojima se ove institucije zasnivaju” i „unapređivanje uslova stabilnosti i napretka”. Ugovor obavezuje države potpisnice na nastojanje da otklone sve sukobe u svojoj međunarodnoj ekonomskoj politici i na podsticanje ekomske saradnje između njih.

Francuski pripadnik NATO u misiji ISAF

Severnoatlantski ugovor predviđa i mogućnost proširenja Alijanse, utvrđujući da države potpisnice mogu putem „jednoglasno postignutog sporazuma, pozvati da Ugovoru pristupi svaka evropska država koja je u stanju da pomogne unapređivanju načela tog Ugovora i doprinese bezbednosti u području severnog Atlantika”.

Pored država osnivača NATO iz 1949 godine, Severnoatlantski ugovor su, do danas, potpisale i na taj način postale članice NATO: Grčka i Turska (1952), Savezna republika Nemačka (1955), Španija (1982), Češka, Mađarska i Poljska (1999), Bugarska, Estonija, Letonija, Litvanija, Rumunija, Slovačka i Slovenija (2004), i u poslednjem krugu proširenja, Albanija i Hrvatska (2009).

Kako funkcioniše NATO?

Konsenzus

Odluke u NATO donose se isključivo na osnovu konsenzusa, tj. opšte saglasnosti. Iako neke države članice NATO imaju veći politički, vojni i ekonomski uticaj, ne postoji prisila u procesu donošenja odluka. Kada jedna država članica smatra da bi odluka koju NATO razmatra, mogla njenoj nacionalnoj bezbednosti naneti nepovratnu štetu, ne mora se složiti sa njom. Ako bi moglo doći do toga, odluka se ne donosi sve do trenutka dok se ne pronađe prihvatljivo rešenje. Svaka država članica može izabrati da deluje na način

Zastava NATO, koju je usvojio Severnoatlantski savet, 14. oktobra 1953. godine

za koji smatra da najbolje odgovara njenim nacionalnim interesima. Iz tog razloga, ne postoji sistem glasanja kao u Savetu bezbednosti UN ili princip kvalifikovane većine kao u Evropskoj uniji (EU). Umesto toga, postoji tzv. procedura tišine (eng. silence procedure), koja podrazumeva intenzivne konsultacije među delegacijama i izradu nacrta odluke od strane Međunarodnog sekretarijata NATO, koja se dostavlja državama članicama. Ukoliko u zadatom vremenskom roku niko ne „prekine tišinu”, odluka se automatski usvaja. Ukoliko barem jedna država članica „prekine tišinu”, to znači da odluka nije usvojena.

Konsultacije

U okviru NATO, političke konsultacije su vitalni deo procesa donošenja odluka. NATO nije nadnacionalna organizacija, već savez suverenih država koje su odlučile da dobrovoljno sarađuju, u cilju odbrane

Moto koji NATO ističe je latinska maksima: *Animus in Consulendo Liber*.
U slobodnom prevodu na srpski jezik može značiti: U dogovaranju duh je slobodan.

Međunarodna vojna saradnja: oficiri vojske Srbije i Španije na aerodromu u Batajnici

zajedničkih interesa. Značaj konsultacija istaknut je još u članu 4. Severnoatlantskog ugovora. Stoga se države članice NATO redovno međusobno konsultuju o bezbednosnim pitanjima od zajedničkog interesa. Važno je istaći da, u okviru NATO, zvanično ne postoji način da neka od zemalja članica nameće svoj stav ili mišljenje drugima. Nijedna država nije primorana da preduzme akcije ili da doneše odluke protiv svoje volje. Međutim, duh kompromisa i osećaj za zajednički interes i ciljeve obezbeđuju da uprkos razlikama u mišljenju, postoji dovoljan zajednički osnov da se dođe do saglasnosti. Jednom doneta odluka Alijanse predstavlja zajednički stav svih država članica.

Svaka država članica ima stalnu delegaciju u sedištu NATO, u Briselu. Na čelu stalne delegacije nalazi se stalni civilni predstavnik (na nivou ambasadora). Pored njega, u stalnoj delegaciji nalazi se i vojni predstavnik (eng. Military Representative, MILREP). Svako od njih ima podršku osoblja, civilnih i vojnih savetnika, koji zastupaju svoje zemlje u različitim komitetima NATO. Stalni predstavnici i stalne delegacije država članica smešteni su u istoj zgradbi, što omogućava formalne i neformalne kontakte među njima, ali i sa međunarodnim službenicima NATO.

Konsultacije mogu da se odvijaju u različitom obliku. Mogu biti jednostavna razmena informacija i mišljenja, podnošenje neke inicijative, saopštavanje odluka koje je određena vlada već donela, obaveštavanje unapred o postupcima određene vlade o kojima druge države članice mogu da iznesu svoje mišljenje, ili diskusija sa ciljem da se postigne konsenzus o zajedničkom delovanju i postupcima koje bi trebalo preduzeti. Konsultacije između saveznika mogu da se održe na zahtev bilo koga od njih, ili na inicijativu generalnog sekretara NATO, u veoma kratkom vremenu.

Svi ovi principi važe za države članice Alijanse, ali ista načela dobrovoljne saradnje, poštovanja nacionalne nezavisnosti i odlučivanja konsenzusom, karakteristika su bilateralne i multilateralne saradnje NATO i sa drugim državama koje na bilo koji način sarađuju sa Alijansom.

AWACS (Airborne Warning and Control System) je vazduhoplovni sistem za upozoravanje i kontrolu. Čini ga flota aviona opremljenih savremenim radarima. Ti avioni pripadaju Alijansi dok ih države članice zajednički održavaju i upotrebljavaju. Flota je pod komandom *Strategijske komande za operacije*.

NATO „vojska”

NATO nema stajaću vojsku u klasičnom smislu. Sve države članice koje učestvuju u vojnim aktivnostima Alijanse, stavljaju na raspolaganje sopstvene snage i sredstava, stvarajući, na taj način, integriranu vojnu strukturu NATO. Ipak, postoje i manje strukture koje su odgovorne za funkcionisanje instalacija za komunikaciju, vazdušnu odbranu i vazdušni nadzor, kao i za obaveštavanje, među kojima je najpoznatiji Vazduhoplovni sistem za upozoravanje i kontrolu (eng. AWACS). Osim ovih, glavni deo tzv. „NATO snaga“ čine oružane snage država članica, koje su pod komandom tih država, a stavljaju se na raspolaganje Alijansi u slučaju potrebe obavljanja određenih misija, u skladu sa procedurom koju su prethodno usvojile države članice. U svakom slučaju, pod komandom svojih strategijskih komandanata, Alijansa obezbeđuje zajedničko planiranje, vežbe i raspoređivanje snaga, ustupljenih od strane država članica, saglasno zajednički usvojenom Pregledu odbrane, u okviru procesa planiranja snaga. U tom smislu, NATO deluje kao mehanizam za okupljanje snaga, omogućavajući državama članicama da učestvuju u misijama upravljanja krizama, koje ne bi mogle preduzimati samostalno.

Kako se finansira NATO?

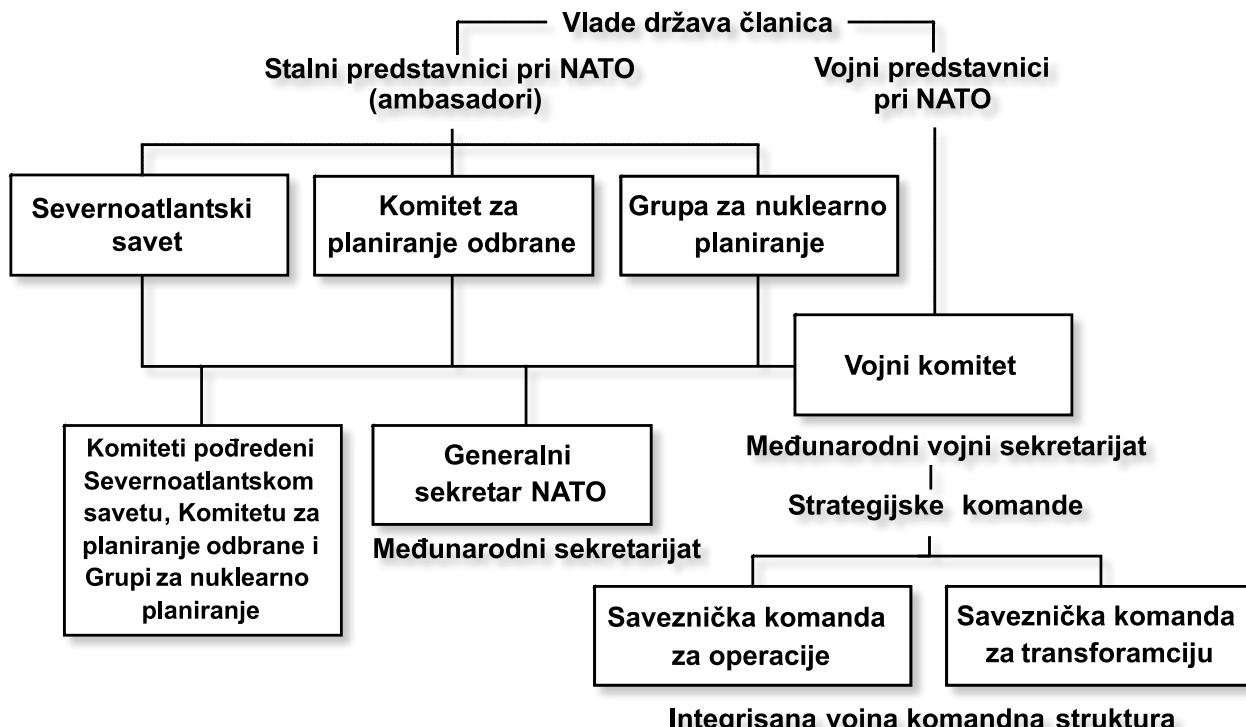
NATO je međuvladina organizacija, kojoj države članice uplaćuju sredstva za obavljanje redovnih aktivnosti i obezbeđivanje neophodnih uslova za konsultacije, donošenje odluka i dalje sprovođenje utvrđenih odluka i aktivnosti. Ta sredstva države članice direktno uplaćuju u zajednički budžet, prema dogovorenoj formuli za raspodelu troškova, određenoj prema ekonomskoj moći svake od država članica. Budući da NATO ima mali broj stalnih komandi i štabova, veći deo finansijskog doprinosa svake države članice, ostvaruje se indirektno, kroz vojne troškove za sopstvene oružane snage. Važan izuzetak je sistem

AWACS, koji zajednički poseduje, kontroliše i upotrebljava NATO. Takođe, države članice snose troškove svojih snaga angažovanih u okviru NATO operacija.

Finansiranje zajedničkog budžeta NATO ostvaruje se kroz odvojene civilne i vojne budžete i kroz poseban „Program investiranja u bezbednost”.

Ove budžete nadgledaju komiteti za civilni i vojni budžet i Komitet za infrastrukturu. Godišnji budžet NATO javni je dokument, kao i svi godišnji budžeti, od osnivanja Alijanse.

Koji su osnovni organi NATO?

Civilna i vojna struktura NATO

Civilna struktura NATO

Političko i vojno sedište NATO nalazi se u Briselu. To je stalno mesto zasedanja Severnoatlantskog saveta i ostalih komiteta Alijanse. U njemu su smeštene stalne delegacije država članica Alijanse, generalni sekretar NATO, međunarodni sekretarijat, međunarodni vojni sekretarijat, kao i brojne agencije NATO.

Prvo sedište NATO, od 1949. godine, nalazilo se u Londonu, a od 1952. do 1967. godine, u Parizu. Od tada, novo sedište NATO nalazi se u Briselu. Zahvaljujući proširenju članstva, i u skladu sa tekućom transformacijom NATO, 1999. godine je odlučeno da se izgradi novi kompleks sedišta Alijanse, takođe u Briselu, preko puta sadašnjeg.

Severnoatlantski savet (eng. North Atlantic Council, NAC) je najvažnije političko telo koje, u okviru NATO, donosi odluke. Severnoatlantski savet je jedino telo ustanovljeno Severnoatlantskim ugovorom (član 9.). Savet se okuplja na različitim nivoima: uglavnom jednom nedeljno na nivou stalnih predstavnika (tada se govori o „stalnom savetu”, eng. „Permanent Council”), a najmanje dva puta godišnje na nivou ministara inostranih poslova i odbrane, i periodično na nivou predsednika država i vlada (samit). Bez

Eurofighter Typhoon, visokotehnološki rezultat saradnje Velike Britanije, Nemačke, Italije i Španije kao odgovor na potrebe njihovih vazduhoplovnih snaga

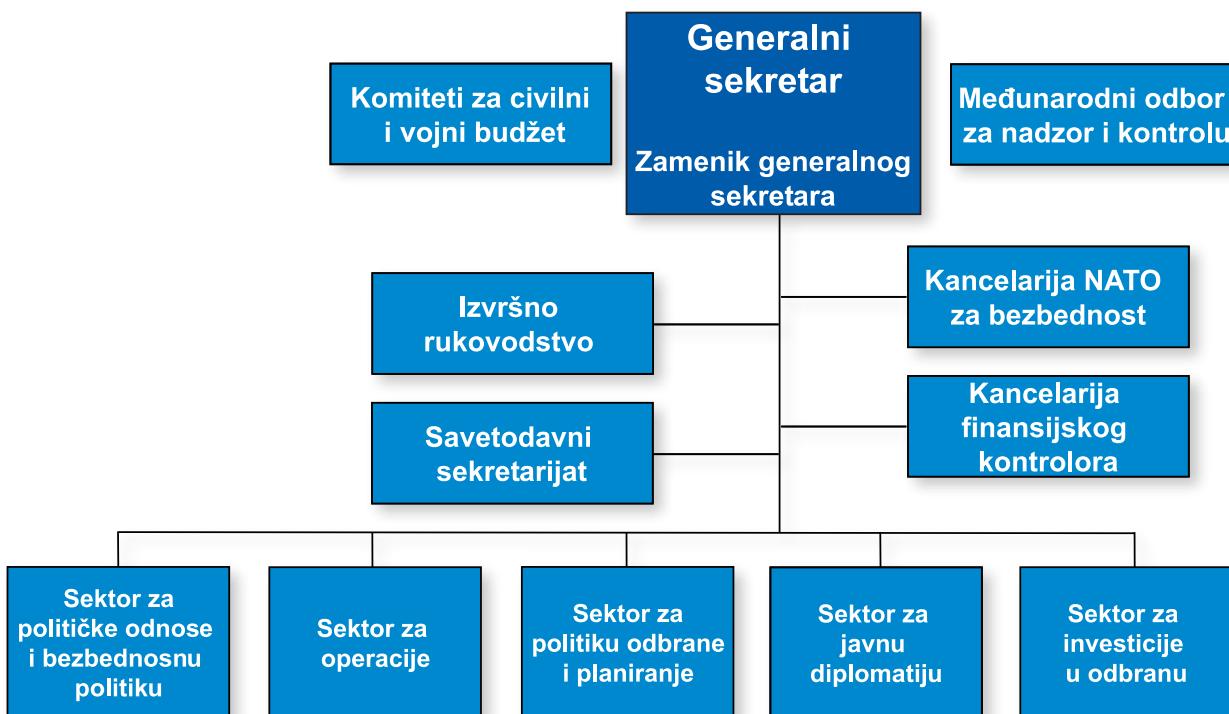
obzira na kom nivou su donete, odluke imaju jednak autoritet i važnost, i odražavaju stanovište svake pojedinačne vlade. Savet se obično sastaje kako bi razmatrao politička i bezbednosna pitanja od zajedničkog interesa ili ona koja zahtevaju donošenje zajedničke odluke. Savetom predsedava generalni sekretar NATO, ili u slučaju odsustva, njegov zamenik.

Komitet za planiranje odbrane glavno je telo koje se bavi najvažnijim odbrambenim problemima, kao i pitanjima u vezi sa planiranjem kolektivne odbrane. On daje smernice organima iz vojne strukture NATO, i u svom delokrugu delovanja, ima isti autoritet kao i Severnoatlantski savet, u vezi sa pitanjima koja spadaju u njegovu nadležnost. Kao i Severnoatlantski savet, obično se sastaje na nivou stalnih predstavnika, a najmanje dva puta godišnje na nivou ministara odbrane. **Grupa za nuklearno planiranje** okuplja ministre odbrane država članica NATO, i odgovorna je za razmatranje pitanja iz okvira nuklearne politike Alijanse, u širokom rasponu od kontrole nuklernog naoružanja, komunikacionih i informatičkih sistema, do pitanja raspoređivanja nuklearnog naoružanja.

Uloga generalnog sekretara i Međunarodnog sekretarijata NATO

Generalni sekretar NATO je najvažniji zvaničnik koji govori i nastupa u ime Alijanse. On je i predsedavajući Severnoatlantskog saveta, Komiteta za planiranje odbrane, Grupe za nuklearno planiranje, kao i drugih najvažnijih komiteta i saveta NATO. Generalni sekretar je, uobičajeno, istaknuti državni službenik višeg ranga (uvek do sada, iz neke od evropskih država članica NATO) kojeg nominuju vlade država članica, a postavlja Severnoatlantski savet, na period od četiri godine. On se nalazi i na čelu Međunarodnog sekretarijata NATO.

Međunarodni sekretarijat je savetodavno i administrativno telo koje pruža podršku radu predstavnika država članica, u sedištu NATO, na odgovarajućim nivoima rada komiteta. Čine ga službenici iz država članica, direktno zaposleni u NATO ili detaširani od strane svojih vlada.

Struktura Međunarodnog sekretarijata NATO

Komiteti podređeni Severoatlantskom savetu, Komitetu za planiranje odbrane i Grupi za nuklearno planiranje

Severoatlantskom savetu, Komitetu za planiranje odbrane i Grupi za nuklearno planiranje, podređeni su mnogi komiteti i radne grupe koje se bave različitim aspektima delovanja NATO, pomažući u procesu donošenja odluka. Komiteti i radne grupe nastajali su u dugom vremenskom periodu, od stvaranja NATO do danas, kao odgovor na trenutne potrebe i opredeljenja u delovanju Alijanse. Među brojnim komitetima i radnim grupama izdvajaju se:

Politički komitet

Komitet za pregled odbrane

Komitet za ekonomiju

Komiteti za civilni i vojni budžet

Konferencija Nacionalnih direktora za naoružanje

Komitet za nauku i Komitet za izazove modernog društva

Političko-vojni nadzorni komitet *Partnerstvo za mir*

Uloga Parlamentarne skupštine NATO

Parlamentarna skupština NATO (eng. NATO Parliamentary Assembly, NATO PA) je međuparlamentarni forum država članica NATO, koji okuplja evropske i severno-američke zakonodavce, u cilju razmatranja pitanja od zajedničkog interesa. Parlamentarna skupština NATO je potpuno nezavisna institucija u odnosu na Alijansu, i predstavlja neformalnu vezu između nacionalnih parlamenta i NATO. Parlamentarna skupština NATO ima i intenzivne kontakte sa parlamentima država koje učestvuju u programu *Partnerstvo za mir*, a te države sa svoje strane, učestvuju kao pridružene članice, i u aktivnostima Parlamentarne skupštine NATO.

Osnivanje Allied Rapid Reaction Corps (ARRC) - Snage za brzo reagovanje Alijanse, Bielefeld, Nemačka 1992. godine

Vojna struktura NATO

Vojni komitet (eng. Military Committee) je najviše vojno telo NATO. Vojni komitet deluje pod nadzorom Severnoatlantskog saveta, Komiteta za planiranje odbrane i Grupe za nuklearno planiranje, i služi kao prvenstveni izvor saveta o vojnim pitanjima pomenutim telima. Komitet daje preporuke političkim telima NATO i odgovoran je za primenu operacionalnih odluka koje je doneo Severnoatlantski savet. Njegova prvenstvena uloga je da obezbedi smernice i savete o vojnim i strateškim pitanjima. Vojni komitet daje smernice komandantima strategijskih komandi, koji su, u svom delokrugu, odgovorni Komitetu, za sprovodenje vojnih aktivnosti Alijanse. Uloga Vojnog komiteta je posebno značajna u vođenju vojnih operacija Alijanse i tekuće transformacije. Vojni komitet, u stalnom zasedanju, čine vojni predstavnici država članica, koji zastupaju svoje načelnike generalštabova. Uobičajeno je da se Vojni komitet sastaje jednom nedeljno, ali se po potrebi može okupiti i češće. Pored toga, Vojni komitet se sastaje i na nivou načelnika generalštabova, tri puta godišnje, kada se pozivaju i oba komandanta strategijskih komandi. U okviru programa *Partnerstvo za mir*, Vojni komitet se redovno sastaje sa državama partnerima da bi raspravljao o pitanjima vojne saradnje, na nivou nacionalnih vojnih predstavnika (jednom mesečno) i načelnika generalštabova (dva puta godišnje). Predsedavajućeg Vojnog komiteta, koji, po pravilu, ima čin generala i dolazi iz neke evropske države, biraju prostom većinom, načelnici generalštabova država članica, a formalno postavlja Severnoatlantski savet, na period od tri godine. On rukovodi svakodnevnim aktivnostima Komiteta, ali i govorii nastupa u njegovo ime.

Struktura Međunarodnog vojnog sekretarijata

Međunarodni vojni sekretarijat (eng. International Military Staff) je izvršno telo koje podržava rad Vojnog komiteta. Njim rukovodi direktor Međunarodnog vojnog sekretarijata. Međunarodni vojni sekretarijat pravi procene, studije i izveštaje na kojima se zasniva diskusija i proces donošenja odluka u Vojnom komitetu. U okviru Međunarodnog vojnog sekretarijata deluje nekoliko sektora:

Situacioni centar NATO

Obaveštajni sektor

Sektor za operacije

Sektor za planiranje i politiku

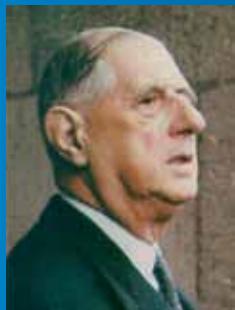
Sektor za saradnju i regionalnu bezbednost

Sektor za logistiku, naoružanje i resurse

Štab NATO za konsulatacije, komandu i kontrolu

Integrисана војна структура NATO

NATO ima dve strategijske komande: **Savezničku komandu za operacije** (eng. Allied Command Operations, ACO) i **Savezničku komandu za transformaciju** (eng. Allied Command Transformation, ACT). Podela odgovornosti ove dve komande prethodno je bila geografska, sa jednom strategijskom komandom koja je pokrivala Evropu, i drugom koja je bila nadležna za severnu zonu Atlantika.

Predsednik Francuske, Šarl de Gol

U julu 1966. godine francuski predsednik Šarl de Gol doneo je odluku o povlačenju Francuske iz integrisane vojne strukture NATO, zasnovanu na rešenosti da osnaži ulogu Francuske na globalnom planu, u skladu sa razvojem sopstvenih kapaciteta za proizvodnju nuklearnog naoružanja. Francuska se, 2009. godine, nakon istrajnog i sveobuhvatnog zalaganja predsednika Sarkozija na unutrašnjem i međunarodnom političkom planu, ponovo uključila u integrisanu vojnu strukturu Alijanse.

Ablem Savezničke komande za operacije

Ablem Savezničke komande za transformaciju

Lockheed Martin F-35 Lightning II - Joint Strike Fighter (JSF), lebdi u mestu. Najnoviji avion u NATO arsenalu. Odgovor je na potrebu objedinjavanja najrazličitijih zahteva u jednom avionu.

Na NATO samitu u Pragu novembra 2002. godine, uspostavljajena je funkcionalna podela odgovornosti na ACO (strategijska komanda za sve NATO operacije) i ACT (strategijska komanda odgovorna za transformaciju odbrambenih sposobnosti NATO, obrazovanje i obuku, kao i unapređenje interoperabilnosti).

Štab ACO smešten je u Vrhovnoj komandi savezničkih snaga za Evropu (eng. Supreme Headquarters Allied Powers Europe, SHAPE), u Monsu (Belgija). Na operativnom nivou nalaze se dve Komande združenih snaga, jedna u Brunsumu (Holandija) i druga u Napulju (Italija), kao i Združena komanda u Lisabonu (Portugal).

Od 1951. do 1967. godine SHAPE se nalazio u mestu Rokenkur (Rocquencourt), nedaleko od Pariza. Nakon povlačenja Francuske iz vojne integrisane strukture NATO, SHAPE je premešten u Mons, gde se i danas nalazi.

Na čelu ACO nalazi se Vrhovni komandant savezničkih snaga u Evropi (eng. Supreme Allied Commander Europe, SACEUR), koji je istovremeno i komandant Evropske komande SAD (eng. US European Command, EUCOM) sa sedištem u Štutgartu (Nemačka).

ACT se nalazi u Norfolku, Virdžinija (SAD) i na njenom čelu je Vrhovni saveznički komandant za transformaciju (eng. Supreme Allied Commander Transformation, SACT). ACT je odgovorna za unapređenjivanje i nadzor tekuće transformacije vojne strukture, snaga, sposobnosti i doktrine NATO. Posebnu pažnju ACT posvećuje unapređivanju obrazovanja i obuke, i usavršavanju interoperabilnosti, u okviru Alijanse. ACT je zadužen i za razvoj naučno-istraživačkih i tehnoloških programa.

MiG-29 nemačkog ratnog vazduhoplovstva. Posle ujedinjenja Nemačke Demokratske Republike i Savezne Republike Nemačke, ovi savremeni avioni su zadržani u upotrebi i tehnički su osposobljeni po NATO standardima.

Proces transformacije NATO

Od Hladnog rata do prijema bivših „protivnika“ u članstvo

Od svog osnivanja, 1949. godine, i tokom čitavog Hladnog rata, prirodu, ulogu i svrhu NATO jasno je određivalo postojanje pretnji Zapadnoj Evropi, od strane Sovjetskog Saveza. Do kraja osamdesetih godina, glavni zadatak Severnoatlantskog saveza bio je da održi svoju vojnu moć na odgovarajućem nivou, kako bi mogao da brani svoje članice od bilo koje vrste agresije od strane Sovjetskog Saveza i država Varšavskog pakta.

Završetak Hladnog rata, raspuštanje Varšavskog pakta, i raspad Sovjetskog saveza, otklonio je suštinsku vojnu pretnju Zapadnoj Evropi. Mnogi su poverovali da će nestankom tradicionalnih protivnika prestati i potreba za postojanjem NATO. Izbijanjem niza regionalnih sukoba u Evropi, podstaknutih etničkim ili verskim razlozima, postalo je jasno da obaveza kolektivne odbrane i saradnje, postignute u Alijansi, i nadalje predstavlja najbolju garanciju za vlastitu bezbednost. NATO se preobražavao od čvrsto povezanog saveza odgovornog za kolektivnu odbranu, u organizaciju kolektivne bezbednosti. Osnove svog daljeg delovanja i transformacije, Alijansa je izložila u *Strateškom konceptu*, iz 1991. godine. NATO je veoma brzo, tokom istorijskih promena početkom devedesetih godina, uspostavio redovne kontakte sa bivšim članicama Varšavskog pakta, i novim državama nastalim raspadom Sovjetskog Saveza i Jugoslavije. Nedugo zatim, 1999. godine, NATO je u svoje članstvo primio i prve države koje su nekada pripadale „protivničkom taboru“: Češku, Mađarsku i Poljsku.

Vertikalno sletanje španskog Harriera na nosač aviona

Strateški koncept Alijanse je dokument koji opisuje svrhu i zadatke NATO, razmatra strateške perspektive u svetu izmenjenog međunarodnog okruženja i postavlja temelje novom pristupu bezbednosti na početku 21. veka. Takođe, *Strateški koncept* daje i smernice za transformaciju snaga i sposobnosti Alijanse. Objavljen je 1991. godine, a nova verzija 1999. godine. Kao posledica *Strateškog koncepta* preduzeta je korenita transformacija komandne strukture i snaga, i pokrenuta saradnja i dijalog sa državama koje nisu članice NATO.

U međuvremenu, NATO je postao mnogo više od odbrambenog saveza. Uspeo je da geografski i politički dopre do svojih bivših protivnika i sada radi na izgradnji i očuvanju mira i bezbednosti unutar i van evroatlantske oblasti. U ovom procesu, centralna uloga NATO u garantovanju bezbednosti evroatlantskog regiona je osnažena i mnoge države partneri iskazuju težnju da postanu buduće članice Alijanse. Sedam država Centralne i Istočne Evrope (Bugarska, Estonija, Letonija, Litvanija, Rumunija, Slovačka i Slovenija) postale su članice 2004. godine, a Albanija i Hrvatska 2009. godine. Tokom prethodne decenije, NATO je pokrenuo i razvio niz novih inicijativa, koje su imale za cilj jačanje partnerstava sa državama i međunarodnim organizacijama.

Novi Strateški koncept Alijanse trebalo bi da bude objavljen na narednom NATO samitu, verovatno krajem 2010. godine. Ovaj dokument nastaje kao izraz uvažavanja korenitih promena u širem bezbednosnom okruženju, kao i novih bezbednosnih pretnji, koje su se pojavile nakon terorističkih napada 11. septembra 2001. godine. Generalni sekretar NATO imenovao je grupu od dvanaest istaknutih stručnjaka, koja bi trebalo da ima vodeću ulogu u izradi novog Strateškog koncepta Alijanse.

Vežba NATO snaga za reagovanje Nepokolebljivi jaguar, Zelenortska ostrva, 2006. godine

NATO je, takođe, angažovan u nizu operacija: od Kosova i Metohije (eng. *Kosovo Force*, KFOR), preko Sredozemnog mora (*Aktivno nastojanje*, eng. Active Endeavour), do najveće tekuće operacije, u Avganistanu (*Međunarodne snage za bezbednosnu pomoć*, eng. International Security Assistance Force, ISAF), suočavajući se sa izazovima van svog tradicionalnog prostora delovanja. Pored toga, NATO je, zajedno sa partnerima, bio angažovan i u nekoliko humanitarnih operacija.

Amblem Snaga NATO za reagovanje

NATO snage za reagovanje (eng. *NATO Response Force*, NRF) su združene snage sačinjene od kopnene, pomorske i vazduhoplovne komponente. Stoje na raspolaganju Severnoatlantskom savetu za delovanje u kriznim situacijama. Rasporедive su u roku od 5 do 30 dana, za dejstva unutar ili van evroatlantskog prostora. Održive su do 30 dana, uz mogućnost produženja. NRF mogu biti upotrebljene za: humanitarne zadatke, protivterorističke akcije, operacije blokade, evakuaciju civila, i akcije podrške diplomaciji. NRF mogu samostalno delovati ili biti angažovane kao prethodnica većih snaga u nekoj operaciji. Oktobra 2006. godine, NRF su postale potpuno operativne, sa oko 25.000 vojnika. Tokom 2005. godine, NRF bile su upotrebljene za pomoć postradalima od uragana *Katrina*, u SAD, kao i zemljotresa u Pakistanu.

2

2

Šta je
Partnerstvo za mir?

Soko J-22 Orao srpskog ratnog vazduhoplovstva i češki Aero L-159 na aeromitingu u Batajnici, 2009. godine

Partnerstvo za mir ima međunarodni karakter, ali nije međunarodna organizacija. Partnerstvo za mir zasniva se na saradnji i zajedničkom delovanju sistema odbrane suverenih država, ali nije sistem kolektivne odbrane. Sadržaj aktivnosti Partnerstva za mir ima pretežno vojni karakter ali za članstvo u Partnerstvu nije odgovorna jedino vojska već celokupna država. Partnerstvo za mir nema jasno obavezujući karakter u međunarodno-pravnom smislu, već se zasniva isključivo na principima dobrovoljnosti i samostalnog opredeljivanja.

Partnerstvo za mir je program praktične bilateralne saradnje između NATO, u celini, i pojedinačnih država koje u njemu učestvuju. Osnovni cilj Partnerstva je unapređenje reforme, izgradnja međusobnog poverenja i uvećanje sposobnosti partnerskih država za očuvanje mira i bezbednosti na dobrovoljnoj, fleksibilnoj i transparentnoj osnovi. Za razliku od samog NATO kojeg, pored Severnoatlantskog ugovora, obavezuje i preko hiljadu drugih dokumenata, Partnerstvo za mir bi se moglo uporediti sa „švedskim stolom“ – sa koga se uzima sve što je ponuđeno, a što vam se dopada i što odgovara vašim potrebama. Program Partnerstvo za mir potpuno je usmeren na **praktične** oblike saradnje, u kojima se partnerske države opredeljuju za aktivnosti, u skladu sa sopstvenim prioritetima. Saradnja u okviru Partnerstva za mir sprovodi se na onom nivou i onom brzinom koju samostalno određuje svaka partnerska država. Uz Savet evroatlantskog partnerstva, program Partnerstvo za mir, predstavlja jedan od dva stuba koncepta evroatlantskog partnerstva.

Suština programa Partnerstvo za mir je da su partnerski odnosi posebno oblikovani između svake države partnera i NATO u celini, u skladu sa potrebama i brzinom koju odabere vlada svake pojedinačne države koja učestvuje u Programu.

Zašto i kako je nastalo *Partnerstvo za mir*?

Završetkom Hladnog rata, koji je skoro pet decenija delio Evropu, značajno su unapređene mogućnosti za postizanje ciljeva NATO političkim sredstvima. Na ove istorijske izazove, sa kraja proteklog veka, NATO je, umesto za mnoge očekivanim nestankom, odgovorio prihvatanjem jednog šireg pristupa bezbednosti, čiji su najznačajniji deo činili dijalog i saradnja sa državama van Alijanse, uključujući i bivše članice Varšavskog pakta.

2

Reagujući na krah Varšavskog pakta, Alijansa je na samitu u Londonu, jula 1990. godine, uputila poziv vladama država bivšeg istočnog bloka za uspostavljanje redovnih diplomatskih odnosa i procesa saradnje. Opredeljenost za ovakvu novu vrstu odnosa, NATO je potvrđio i na sastanku Severnoatlantskog saveta, u Kopenhagenu juna 1991. godine, kada je usvojena *Izjava o partnerstvu sa državama Centralne i Istočne Evrope*, kojom je izraženo opredeljenje ka uspostavljanju vojnih i širih veza između NATO i ovih država. Navedeni koraci i rastuća nestabilnost u svetu stvorili su potrebu i uslove za formiranje novog foruma za multilateralne bezbednosne konsultacije i saradnju između NATO i država koje nisu bile njegove članice. Tako je, na NATO samitu u Rimu, decembra 1991. godine, uspostavljen **Savet za severnoatlantsku saradnju** (eng. North Atlantic Cooperation Council, NACC). Tom prilikom, duboka promena u pristupu Alijanse međunarodnoj bezbednosti odrazila se i na usvajanje i objavlјivanje Strateškog koncepta NATO, iz 1991. godine.

Savet za severnoatlantsku saradnju prvi put se sastao 20. decembra 1991. godine, okupivši tadašnjih 16 članica NATO, 5 država Centralne i Istočne Evrope (Bugarska, Čehoslovačka, Mađarska, Poljska i Rumunija) i 3 novonastale baltičke države (Estonija, Letonija i Litvanija). Od marta 1992. godine, Savetu je pristupilo još 11 država bivšeg SSSR i Albanija. Savet je funkcionisao kao politički forum za konsultacije i saradnju u oblasti bezbednosti među svim zastupljenim državama, uspevši da premosti hladnoratovsku podelu „istok-zapad” i da reši mnoge od sukoba proisteklih iz vremena Hladnog rata.

Osim o pitanjima odbrane i bezbednosti, na *Savetu za severnoatlantsku saradnju* moglo se diskutovati i o ekonomiji, zaštiti životne sredine, socijalnoj zaštiti i drugim pitanjima. Međutim, ono što je nedostajalo ovom forumu, bio je veći sadržaj praktičnih oblika vojne saradnje i mogućnost prilagođavanja te saradnje svakoj od država učesnica pojedinačno.

Uočeni nedostatak NATO je prevazišao preduzimajući značajan korak na samitu u Briselu, januara 1994. godine, kada je pokrenuo program *Partnerstvo za mir* i uputio poziv svim državama *Saveta za severnoatlantsku saradnju i Konferencije za evropsku bezbednost i saradnju* (preteće Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju - OEBS), da se pridruže nastajućem programu. Ovaj novi program uspostavio je okvir za bilateralnu saradnju između svake države partnera pojedinačno i NATO u celini, koji se prevashodno sprovodio kroz Individualni program partnerstva (eng. Individual Partnership Programme, IPP) prilagođen prilikama i zahtevima svake od tih država. Pored toga, *Partnerstvo za mir* je pružilo okvir za neophodnu institucionalnu i vojnu pripremu mnogih evropskih država, koje su ispoljile jasne težnje za punopravnim članstvom u Alijansi.

Već nakon šest meseci od pokretanja, *Partnerstvo za mir* imalo je dvadeset dve članice, koje su aktivno učestvovalе u programu zajedničkih vojnih vežbi. Prva vojna vežba u okviru *Partnerstva za mir*, održana je pod imenom *Cooperative Bridge 94*, u septembru 1994. godine u Poljskoj, kao vežba za mirovne operacije.

Na političkom nivou, odluka da se u maju 1997. godine Savet za severnoatlantsku saradnju zameni **Savetom evroatlantskog partnerstva** (eng. Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC) odražava želju NATO da se unaprede dostignuća *Saveta za severnoatlantsku saradnju* i, umesto njega, formira novi

Pad Berlinskog zida 1989. godine

bezbednosni forum za unapređeno i operativnije partnerstvo, koji uključuje sve države učesnice u *Partnerstvu za mir*. Na ovaj način, *Savet evroatlantskog partnerstva* uključio je i četri države koje su učestvovale u programu *Partnerstvo za mir* (Austrija, Finska, Švedska i Švajcarska) a koje nisu bile članice *Saveta za severnoatlantsku saradnju*. Time je otvoren put ka razvoju šireg i efikasnijeg evroatlantskog partnerstva. Tako je evroatlantsko partnerstvo uspostavljeni na dva stuba – programu *Partnerstvo za mir*, sa pretežno vojnom prirodom aktivnosti i *Savetu evroatlantskog partnerstva*, koji počiva na redovnom dijalogu i konsultacijama o političkim i bezbednosnim temama.

Do danas, pozivu da se pridruže *Partnerstvu za mir* odazvale su se 34 države: Albanija, Austrija, Azerbejdžan, Belorusija, Bugarska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Češka, Finska, Gruzija, Hrvatska, Estonija, Irska, Jermenija, Kazahstan, Kirgistan, Letonija, Litvanija, Mađarska, Makedonija, Malta, Moldavija, Poljska, Rumunija, Rusija, Slovačka, Slovenija, Srbija, Švajcarska, Švedska, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan i Ukrajina.

Potreba NATO za sopstvenim preobražajem, u skladu sa novim bezbednosnim izazovima, imala je veliki uticaj na neprekidno prilagođavanje i razvijanje aktivnosti i mehanizama *Partnerstva za mir*. Takođe, jednakov važan uticaj na produbljivanje aktivnosti i mehanizama *Partnerstva za mir* izvršile su i države partneri, raznolikošću svojih težnji i interesa.

Sa članicama *Partnerstva za mir*, Rusijom i Ukrajinom, nakon 1997. godine razvijeni su specijalni odnosi, koji se danas odvijaju kroz *Savet NATO-Rusija* i *Komisiju NATO-Ukrajina*.

Saab JAS 39 Gripen je avion najnovije generacije . Mađarski, češki i švedski avioni u formaciji.

Od kada je Partnerstvo pokrenuto, 1994. godine, dvanaest država partnera postale su članice NATO: Mađarska, Poljska i Češka (1999. godine); Bugarska, Estonija, Letonija, Litvanija, Rumunija, Slovačka i Slovenija (2004. godine); kao i Albanija i Hrvatska (2009. godine).

Koji su osnovni dokumenti *Partnerstva za mir?*

Aktivnosti u okviru programa Partnerstvo za mir podrazumevaju multilateralne napore za pronalaženje najprikladnijih oblika saradnje, a u skladu sa tim, i usvajanje dokumenata koji propisuju i unapređuju političko-vojne norme angažovanja, stvarajući uslove za efikasno sprovođenje usaglašenih oblika saradnje.

Pozivni i Okvirni dokument

Temeljni dokument programa Partnersvo za mir je **Pozivni dokument**, usvojen na NATO samitu u Briselu, januara 1994. godine, kojim je pokrenuto *Partnerstvo za mir*, kao program intenzivne političke i vojne saradnje, pod nadzorom Severnoatlantskog saveta. Dokument iznosi osnovne ciljeve Partnerstva, uspostavlja *Odeljenje za koordinaciju partnerstva* i poziva sve države partnere da formiraju svoje misije pri NATO i učestvuju u radu tela Alijanse, koja se bave pitanjima *Partnerstva za mir*. Aneks ovog dokumenta koji operacionalizuje izjave i odluke iznete u Pozivnom dokumentu, nazvan je **Okvirni dokument Partnerstva za mir**. Okvirni dokument je po svom sadržaju svojevrsni bilateralni sporazum između NATO i države koja pristupa programu *Partnerstvo za mir*, čijim potpisivanjem i formalno postaje učesnica u ovom programu. Okvirni dokument definiše sledeće ciljeve *Partnerstva za mir*:

- transparentnost u procesu planiranja i finansiranja sistema odbrane,
- učvršćivanje demokratske kontrole oružanih snaga,
- održavanje sposobnosti i spremnosti za doprinos operacijama pod okriljem UN i/ili OEBS,
- razvoj kooperativnih vojnih odnosa u cilju zajedničkog planiranja, obuke i vežbi,
- dugoročni razvoj snaga osposobljenih za zajedničko delovanje sa snagama država članica NATO.

U svrhu ostvarivanja ovih ciljeva, dokument uspostavlja svojevrsne međusobne obaveze i ovlašćenja između NATO i države partnera, uključujući i obavezu NATO da se konsultuje sa aktivnom učesnicom u programu *Partnerstvo za mir*, ukoliko ova proceni da postoji pretnja njenoj bezbednosti.

Tekst Okvirnog dokumenta nepromenljive je sadrzine, ne podleže pregovaranju i predstavlja bilateralni sporazum, sa političkim, a ne međunarodno-pravnim dejstvom, s obzirom da ne zahteva ratifikaciju.

Prezentacioni dokument

Svaka država partner samostalno izrađuje Prezentacioni dokument i u njemu predstavlja političke ciljeve svog učešća u *Partnerstvu za mir*, korake koje će preduzimati u cilju ostvarenja tih ciljeva, i resurse i sredstva koje namerava da stavi na raspolaganje za aktivnosti programa. Ovaj dokument predstavlja svojevrsnu „ličnu kartu“ države pristupnice *Partnerstvu za mir* i njen individualni političko-vojni okvir za obim, intenzitet i sadržaj saradnje sa NATO. Osim toga, ovo je jedini dokument koji partner samostalno izrađuje, dok su svi ostali rezultat bilateralnih i multilateralnih usaglašavanja i dogovora.

Osnovni dokument Saveta evroatlantskog partnerstva

Pored navedenih osnovnih dokumenata vezanih za *Partnerstvo za mir*, svi dokumenti koji su kasnije usvojeni, imali su za cilj unapređenje i veću operativnost programa. Tako je 1997. godine, usvojen **Osnovni dokument Saveta evroatlantskog partnerstva** kojim je Savet evroatlantskog partnerstva zamenio Savet za severnoatlantsku saradnju, i postao nadkriljujuće političko telo programa *Partnerstvo za mir*. Osnovni dokument definiše mogućnosti fleksibilnog formata zasedanja Saveta evroatlantskog partnerstva, od plenarnog (NATO + svi partneri) do pojedinačnog (NATO + 1 partner).

Prema partnerstvu za 21. vek – Unapređeno i operativnije partnerstvo

Dokument **Prema partnerstvu za 21. vek – Unapređeno i operativnije partnerstvo**, usvojen 1999. godine, predviđa niz konkretnih mera za unapređenje postojećih i stvaranje novih mehanizama daljeg razvoja *Partnerstva za mir*. Ovaj dokument je usredsređen na mirnodopsku vojnu efektivnost i interoperabilnost, omogućavajući Aliansi da planira angažovanje multinacionalnih snaga, zajedno sa partnerima, u slučaju kriza.

Evroatlantsko partnerstvo – usmeravanje i obnavljanje

Na NATO samitu u Istanbulu, 2004. godine, usvojen je dokument **Evroatlantsko partnerstvo – usmeravanje i obnavljanje** koji redefiniše ciljeve partnerske politike NATO, proširujući i unapređujući obim i intenzitet aktivnosti u oblastima: dijalog i saradnje, reforme sistema odbrane, mirovnih operacija, i podrške budućim članstvima Alijanse.

Ostali dokumenti i sporazumi

Pored navedenih osnovnih dokumenata iz oblasti evroatlantskog partnerstva, postoje još i **Izveštaj o detaljnijem pregledu Saveta evroatlantskog partnerstva i Partnerstva za mir**, **Politika Poverilačkog fonda Partnerstva za mir**, **Akcioni plan partnerstva protiv terorizma**, i **Akcioni plan partnerstva za izgradnju institucija odbrane**.

Osim toga, postoje i **osnovna tri sporazuma** koja u međunarodno-pravnom smislu stvaraju uslove državi partneru za aktivnu ulogu i nesmetano sprovođenje širokog spektra aktivnosti *Partnerstva za mir*. Ti sporazumi su: **Sporazum između država NATO i drugih država članica Partnerstva za mir o statusu njihovih snaga** – PfP SOFA (omogućava sprovođenje zajedničkih vojnih vežbi i obuke), **Sporazum o bezbednosti informacija** (tzv. Bezbednosni sporazum, koji omogućava razmenu poverljivih informacija, u skladu sa propisanim minimalnim standardima zaštite) i **Sporazum o statusu misija i predstavnika trećih država pri NATO** (daje privilegije i imunitete predstavnicima država *Partnerstva za mir*, u Belgiji, državi domaćinu sedišta NATO).

Koja su osnovna tela *Partnerstva za mir*?

Principi i način delovanja civilne i vojne strukture NATO u potpunosti se odražavaju i na tela *Partnerstva za mir*. Pored navedenih osnovnih organa, postoji i oko sto NATO komiteta koji u svoje aktivnosti uključuju države učesnice *Partnerstva za mir*. Na sastancima ovih komiteta uglavnom učestvuju članovi državnih misija pri NATO, dok u određenim prilikama sastancima prisustvuju civilni i vojni eksperti iz država partnera. Takođe, države partneri imaju mogućnost da budu prisutni i na strategijskom, operativnom i taktičkom nivou rada komandne strukture NATO.

Savet evroatlantskog partnerstva (eng. Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC) najviše je političko telo vezano za program *Partnerstvo za mir*. **Savet evroatlantskog partnerstva** postao je mehanizam političke koordinacije i nadzora svih praktičnih aktivnosti u *Partnerstvu za mir*, i forum na kome se kroz političke konsultacije pokreću diskusije i preuzimaju izvesne odgovornosti. Trenutno, Savet ima 50 članica (28 država članica NATO i 22 države partnera).

Aktivnosti Saveta evroatlantskog partnerstva usredsređene su na konsultacije i saradnju o pitanjima iz širokog spektra političkih i bezbednosnih tema, kao što su:

- regionalna pitanja,
- kontrola naoružanja,
- međunarodni terorizam,
- mirovne operacije,
- pitanja odbrambene ekonomije,
- planiranje civilne odbrane i
- naučna i ekološka pitanja.

Savet se sastaje jednom mesečno, na nivou ambasadora (stalnih predstavnika pri NATO), barem jednom godišnje na nivou ministara spoljnih poslova i ministara odbrane, a povremeno na nivou šefova država i vlada.

Političko-vojni nadzorni komitet Partnerstva za mir je savetodavno telo Severoatlantskog saveta, koje je zaduženo za sprovođenje partnerske politike NATO, kao i za konsultacije i nadzor svih aspekata delovanja *Partnerstva za mir*, uključujući i Proces planiranja i pregleda (eng. Planning and Review Process, PARP).

Vojni komitet evroatlantskog partnerstva (najviše je vojno telo za multilateralni dijalog NATO i država partnera, o svim aspektima vojne saradnje u okviru programa *Partnerstvo za mir*). Ovo telo zaseda, u proseku, jednom mesečno na nivou vojnih predstavnika iz državnih misija pri NATO, koji predstavljaju načelnike generalštabova svojih država. Takođe, ovo telo zaseda dva puta godišnje na nivou samih načelnika generalštabova.

Radna grupa Vojnog komiteta za saradnju je vojni radni forum *Partnerstva za mir*, koji obavlja funkciju savetodavnog tela Vojnog komiteta NATO. **Odeljenje za koordinaciju partnerstva** smešteno je pri Savezničkoj komandi za operacije, u Monsu. Ovo odeljenje je odgovorno za koordinaciju zajedničkih vojnih aktivnosti u okviru *Partnerstva za mir*, kao i procenu i ocenjivanje svih izvedenih aktivnosti.

Amblem Odeljenja za koordinaciju partnerstva

Političko-vojni nadzorni komitet / Ad Hoc grupa za saradnju u mirovnim operacijama deluje u okviru Saveta evroatlantskog partnerstva i služi kao glavni forum za konsultacije o političkim i konceptualnim pitanjima vezanim za mirovne operacije i razmenu odgovarajućih iskustava.

Štabni elementi Partnerstva za mir uspostavljeni su 1997. godine u integrisanoj vojnoj strukturi NATO, na strategijskom i operativnom nivou. Svaki štabni element sastoji se od oficira iz država članica NATO i država partnera, koji zajedno rade na planiranju vežbi i drugih oblika saradnje. **Euroatlantski koordinacioni centar za reagovanje na katastrofe** uspostavljen je pri sedištu NATO u Briselu, u maju 1998. godine, na inicijativu Rusije. Ovo telo je odgovorno za usklađivanje mera i postupaka u reagovanju na vanredne situacije, koje bi se mogle dogoditi u državama članicama *Partnerstva za mir*.

Kako jedna država može pristupiti *Partnerstvu za mir*?

Država zainteresovana da pristupi *Partnerstvu za mir* upućuje zahtev NATO, na osnovu koga Severnoatlantski savet donosi odluku da li će i formalno pozvati tu državu da pristupi. Nakon upućivanja formalnog poziva, svaka pozvana država obavezna je da potpiše *Okvirni dokument* koji predstavlja formalno pristupanje Programu tj. predstavlja sam čin dobijanja statusa države učesnice u programu *Partnerstvo za mir* i u *Savetu evroatlantskog partnerstva*. Država koja pristupa *Partnerstvu za mir*, sa svoje strane, preuzima izvesne političke obaveze poput:

- zaštite osnovnih sloboda i ljudskih prava,
- pridržavanja načela međunarodnog prava,
- ispunjenja svih obaveza u skladu sa Poveljom UN, Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, Završnim dokumentom iz Helsinkija i međunarodnim sporazumima o kontroli naoružanja,
- uzdržavanja od pretnji ili upotrebe sile protiv drugih država,
- poštovanja postojećih granica i
- privrženost mirnom rešavanju sukoba.

Pripadnici Vojke Srbije u mirovnoj misiji UN u Čadu

Pristupanjem programu *Partnerstvo za mir*, država potvrđuje da ispunjava osnovne obaveze koje proističu iz *Povelje UN* i *Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima*. Takođe, država se obavezuje da će se uzdržavati od pretnji ili stvarne upotrebe sile usmerene protiv teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti bilo koje države, da će poštovati postojeće granice i probleme rešavati mirnim sredstvima. Država koja pristupa *Partnerstvu za mir* time još jednom potvrđuje svoju privrženost *Završnom dokumentu iz Helsinkija* i svim naknadnim dokumentima OEBS, kao i poštovanju zadataka i obaveza koje je preuzela u oblasti kontrole naoružanja.

NATO se Okvирnim dokumentom obavezuje na saradnju i pomoć državi partneru, u definisanim oblastima, kao i na konsultacije sa bilo kojom državom partnerom koja se suoči, ili smatra da se suočila, sa direktnom pretnjom po njen teritorijalni integritet, političku nezavisnost ili bezbednost.

Država partner se Okvирnim dokumentom, sa svoje strane, obavezuje na dostavljanje *Prezentacionog dokumenta Alijansi*. Nakon preduzimanja tog koraka, a na osnovu sadržaja *Prezentacionog dokumenta*, država partner i NATO zajedno usaglašavaju *Individualni program partnerstva*, koji predstavlja skup izabranih aktivnosti. Sa početkom primene *Individualnog programa partnerstva*, proces potpune formalizacije pristupanja neke države *Partnerstvu za mir* je završen, a dalji tok njenog učešća u Programu zavisi od nivoa ambicije za korišćenjem mogućnosti koje pruža *Partnerstvo za mir*.

Države partneri razlikuju se u intenzitetu i nivou angažovanja u okviru *Partnerstva za mir*, kao i u svom odnosu prema NATO. Uz uvažavanje ovih kriterijuma, a na osnovu grube geo-strateške podele svih država učesnica u programu *Partnerstvo za mir*, dolazi se do sledećeg prikaza:

Geo-strateška struktura Partnerstva za mir

Šta je Savet NATO-Rusija?

Saradnja Rusije i NATO formalno je počela još 20. decembra 1991. godine, na prvom sastanku Saveta za severnoatlantsku saradnju. Naime, tokom trajanja tog sastanka, Sovjetski Savez je prestao da postoji. Nekoliko godina kasnije, 1994. godine, Rusija se uključila u program Partnerstvo za mir, a već 1996. godine ruski vojnici bili su angažovani u Bosni i Hercegovini, uz vojнике Alijanse, u mirovnoj operaciji IFOR (eng. Implementation Force), pod vođstvom NATO. Sledeći značajan korak ka uspostavljanju prisnije saradnje NATO sa Rusijom, načinjen je u Parizu, 27. maja 1997. godine, kada je potpisana **Osnivački akt o uzajamnim odnosima, saradnji i bezbednosti između NATO i Ruske Federacije**. Osnivački akt odražava promenu bezbednosnog okruženja u Evropi i predstavlja opredeljenje NATO i Rusije da zajedno grade trajni mir u evroatlantskom regionu. U skladu sa postignutim sporazumom o načelima strateškog partnerstva NATO-Rusija, uspostavljen je i novi forum **Stalni zajednički savet NATO-Rusija**. Ovaj Savet uspostavio je okvir za saradnju, izgradnju međusobnog poverenja i konsultacije o bezbednosnim pitanjima od obostranog interesa, između Alijanse i Rusije. Između ostalog, u okviru *Stalnog zajedničkog saveta*, NATO i Rusija razvili su saradnju u sledećim oblastima:

- sprečavanje širenja oružja za masovno uništenje,
- razmena informacija o politici bezbednosti i odbrane,
- razmena informacija o oružanim snagama,
- konverzija odbrambene industrije,
- pitanja odbrane i životne sredine,
- pripremljenost za reagovanje na vanredne situacije u civilnom sektoru, kao i
- moguće zajedničke akcije, uključujući misije očuvanja mira.

Uspešna saradnja NATO i Rusije, naročito je došla do izražaja u primeni Dejtonskog mirovnog sporazuma i stabilizaciji prilika u Bosni i Hercegovini. Međutim, različiti stavovi NATO i Rusije o načinu rešavanja krize na Kosovu i Metohiji 1999. godine i protivljenje Moskve bombardovanju Savezne republike Jugoslavije, doveli su do povlačenja Rusije iz rada Stalnog zajedničkog saveta, uzrokujući time zamrzavanje rada

Suhoj Su - 27

ovog tela. Osim toga, Rusija se povukla i iz rada Saveta evroatlantskog partnerstva. Ipak, nastavljeno je sa nekoliko zajedničkih aktivnosti, uključujući i učestvovanje ruskih trupa u očuvanju mira u Bosni i Hercegovini. Najzad, Rusija je nakon aktivne diplomatske uloge u okončavanju kosovske krize, učestvovala sa svojim jedinicama i u formiranju KFOR juna 1999. godine.

Nakon kratkotrajnog zastoja u međusobnim odnosima, koji su nastali kao posledica protivljenja Moskve bombardovanju Savezne republike Jugoslavije, iznova se razvija saradnja NATO i Rusije, čemu je doprinelo nekoliko značajnih događaja. Na primer, istog dana kada se desila nesreća na ruskoj podmornici *Kursk*, 12. avgusta 2000. godine, NATO je ponudio pomoć u spasavanju posade. S druge strane, posle terorističkih napada na SAD, 11. septembra 2001. godine, Rusija je otvorila svoj vazdušni prostor za potrebe vojnih operacija protiv Talibana u Avganistanu, stavljajući na raspolaganje, pri tom, obaveštajne podatke kao podršku borbi protiv terorizma. Osim toga, Ruska misija pri NATO uspostavljena je u martu 1998. godine, a u februaru 2001. godine, NATO je otvorio svoju Kancelariju za informacije u Moskvi. U skladu sa pozitivnim razvojem međusobnih odnosa, došlo je do stvaranja **Saveta NATO-Rusija** u Rimu, maja 2002. godine.

Danas, Savet NATO-Rusija okuplja 28 država članica NATO i Rusiju, u okviru foruma koji je proširio mogućnosti za zajedničko dogovaranje i delovanje u oblastima od obostranog značaja, zamenivši dotadašnji Stalni zajednički savet NATO-Rusija. Najvažnija osobenost Saveta NATO-Rusija je ta da se međusobna saradnja zasniva na principu jednakosti i konsenzusa između svih dvadeset devet država. Savet NATO-Rusija sastaje se na raznim nivoima: jednom mesečno na nivou ambasadora, dva puta godišnje na ministarskom nivou, i kada je potrebno, na nivou šefova država i vlada. Takođe, sastanci se održavaju jednom mesečno na nivou vojnih predstavnika i dva puta godišnje na nivou načelnika generalštabova. U okviru Saveta NATO-Rusija naročito je intenzivirana saradnja u sledećim oblastima:

- borba protiv terorizma,
- upravljanje krizama,
- sprečavanje širenja oružja za masovno uništenje,

- kontrola naoružanja,
- protivraketna zaštita zone operacije,
- logistika,
- reforma sistema odbrane,
- civilna zaštita i
- naučna saradnja.

Skoro istovremeno sa osnivanjem Saveta NATO-Rusija, u Moskvi je otvorena NATO vojna kancelarija za vezu. Takođe, 2003. godine uspostavljena je i direktna specijalna telefonska linija između kancelarija generalnog sekretara NATO i ministra odbrane Rusije. Aprila 2004. godine, potpisani su sporazumi o uspostavljanju ruskih vojnih kancelarija za vezu, pri obe NATO strategijske komande. Rusija se, 2006. godine, aktivno pridružila pomorskoj antiterorističkoj operaciji NATO u Mediteranu, *Aktivno nastojanje*.

Tokom 2007. godine, Ruska Duma je ratifikovala Sporazum o statusu snaga u okviru programa Partnerstvo za mir. Pored toga, Rusija i NATO potpisali su, u aprilu 2008. godine, dokument kojim se omogućava kopneni transport opreme, za potrebe misije ISAF, preko ruske teritorije. Međutim, kao posledica sukoba u Gruziji, avgusta 2008. godine došlo je do zastoja u vojnoj saradnji Rusije i Alijanse, koja je ipak obnovljena krajem 2009. godine.

Šta je Komisija NATO-Ukrajina?

Kao i u slučaju Rusije, saradnja NATO i Ukrajine seže od 1991. godine, kada se Ukrajina pridružila Savetu za severnoatlantsku saradnju, odmah po sticanju nezavisnosti, nakon raspada Sovjetskog Saveza. Ukrajina je prva od država iz ZND koja se pridružila programu *Partnerstvo za mir* 1994. godine. Opredeljenje Ukrajine da doprinese evroatlantskoj bezbednosti, iskazano je, tokom devedesetih, aktivnim doprinosom mirovnim operacijama na Balkanu, koje je predvodio NATO.

Povelja o posebnom partnerstvu između NATO i Ukrajine jula 1997. godine predstavlja formalni temelj za razvoj odnosa NATO i Ukrajine. Povelja se zasniva na principima koje su zajedno usvojili NATO i Ukrajina, u cilju daljeg jačanja saradnje i stvaranja efikasnog međusobnog partnerstva. U skladu sa poveljom, uspostavljena je **Komisija NATO-Ukrajina** (eng. NATO-Ukraine Commision, NUC) zadužena za razvoj ovog partnerstva i usmeravanje zajedničkih aktivnosti. Sastaje se redovno na nivou ambasadora i vojnih predstavnika, a povremeno, na nivou ministara spoljnih poslova i odbrane, kao i na nivou šefova država i vlada.

Ukrajina je otvorila svoju diplomatsku misiju pri NATO 1997. godine. S druge strane, NATO je otvorio svoj *Informativni i dokumentacioni centar* u Kijevu maja 1997. godine. Takođe, u Kijevu je aprila 1999. godine, otvorena i NATO kancelarija za vezu, čija je svrha da pruža pomoć u reformi sektora bezbednosti, učešće ukrajinskih snaga u zajedničkoj obuci, vežbama i mirovnim misijama, kao i da olakšava kontakte između NATO i ukrajinskih zvaničnika.

U maju 2002. godine predsednik Ukrajine, Leonid Kučma, najavio je nameru Ukrajine da postane članica NATO. Nakon poznate *Naranđaste revolucije* (zima 2004-2005. godine) NATO i Ukrajina su pokrenuli Intenzivirani dijalog (eng. Intensified Dialogue), kao dodatni doprinos težnjama Ukrajine da postane članica Alijanse.

Pored učešća u operaciji IFOR/SFOR, u Bosni i Hercegovini, Ukrajina je dala i doprinos tokom raspoređivanja trupa KFOR na Kosovu i Metohiji, angažovanjem eskadrile helikoptera, i nastavlja da učestvuje u ovoj operaciji, u okviru zajedničkog poljsko-ukrajinskog bataljona. Ukrajina je, takođe, otvorila svoj vazdušni prostor za prelet aviona angažovanih u okviru operacije ISAF u Avganistanu. Ukrajina se pridružila antiterorističkoj operaciji u Mediteranu, *Aktivno nastojanje*, u junu 2007. godine. Tokom samita u Bukureštu, aprila 2008. godine, šefovi država i vlada članica Alijanse, saglasili su se u vezi budućeg članstva Ukrajine u NATO.

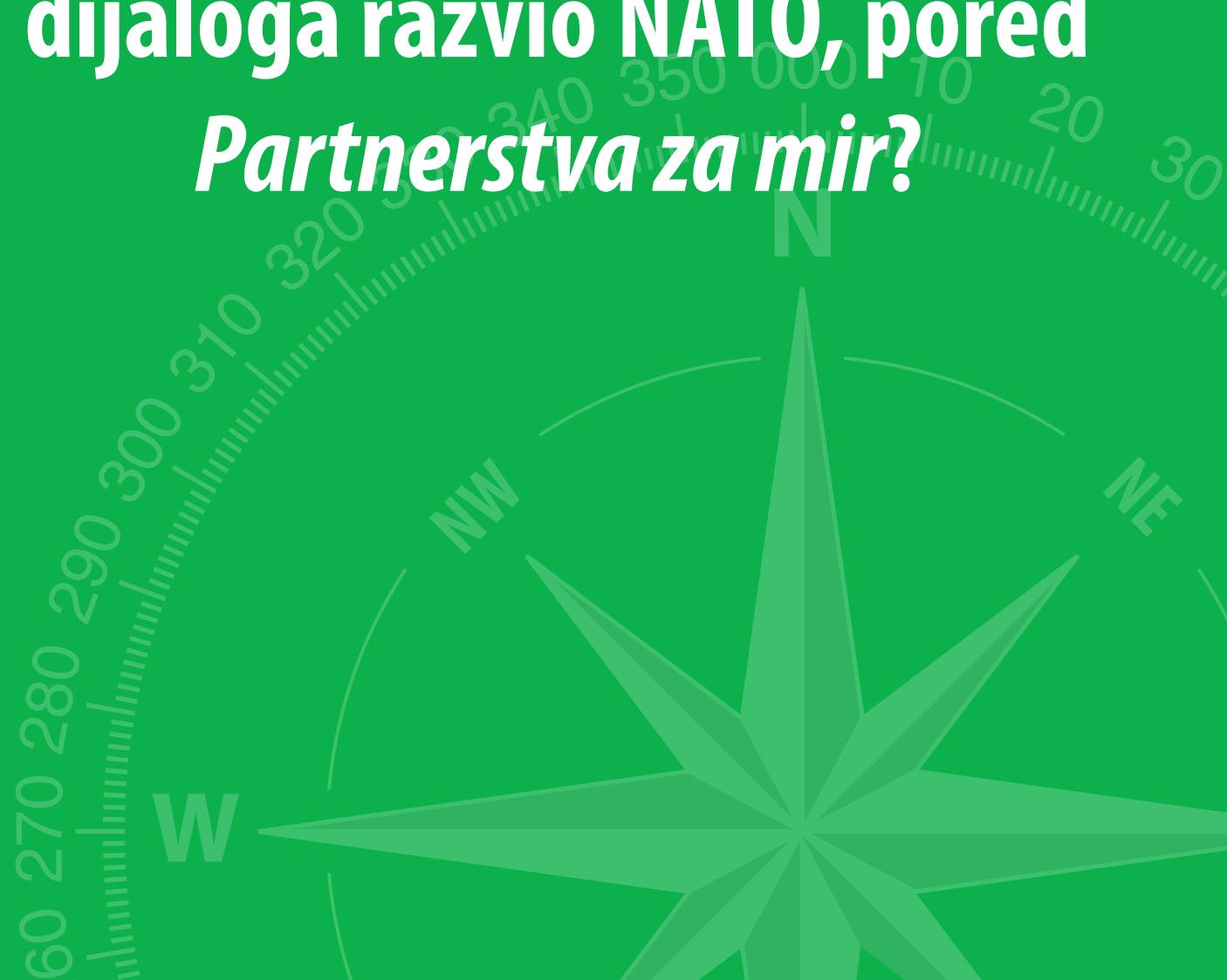
Antonov An-225, najveći avion ikad napravljen

Uprkos dosadašnjim jasno iskazanim opredeljenjima ukrajinskih zvaničnika za integraciju države u NATO, to pitanje i dalje ostaje veliki izazov za političke snage u Ukrajini, ali i za ukrajinsku javnost u celini. Na podršku javnosti daljem približavanju Ukrajine Alijansi, u velikoj meri će uticati percepcija odnosa NATO prema Rusiji, ali i nivo obaveštenosti o ulozi i aktivnostima Alijanse u savremenom svetu.

3

3

**Koje je još oblike
partnerstva, saradnje i
dijaloga razvio NATO, pored
*Partnerstva za mir?***

Sastanak Komiteta žena u NATO snagama (Committee on Women in the NATO Forces - CWINF). Predstavnice država članica NATO i država članica Partnerstva za mir.

Jedna od karakteristika delovanja NATO, u posthладноратовском периоду је и оперделjenje за политику партнерства, сарадње и дијалога са низом држава које нису његове чланице. Програм *Partnerstvo za mir* само је једна од таквих иницијатива које је, у међувремену, развио NATO. Данас, Алијанса остварује активну сарадњу са Русијом, Украјином, државама Југоисточне Европе, централне Азије, јуžног Кавказа, Медитерана, Близког Истока, али и шире, са државама као што су Австралија, Нови Зеланд или Јапан. Поред тога, NATO развија сарадњу и са најзначајнијим међunarодним организацијама попут Уједињених нација или ОЕБС, а посебно је значајно стратешко партнерство које је NATO створио са Европском унијом.

Šta je *Mediteranski dijalog*?

Mediteranski dijalog покренуо је 1994. године, Североатлантски савет, у почетку са пет држава: Египтом, Израелом, Мароком и Тунисом. Овој иницијативи прикључили су се Јордан (новембра 1995. године) и Алжир (марта 2000. године). Сврха *Mediteranskog dijaloga* је изградња међусобног пoverења кроз већу transparentност, консултације и сарадњу. На NATO самиту, у Мадриду јула 1997. године, осnovана је **Група за медитеранску сарадњу**, задужена за општу координацију *Mediteranskog dijaloga*, унапређење сарадње и консултација.

Mediteranski dijalog заснован је на уверенju да је евроатлантска безбедност близко повезана са безбедношћу и стабилношћу у области Медитерана, и да су државе из те области suočene са истим безбедносним претњама, као и чланице NATO. Циљеви *Mediteranskog dijaloga* су: допринос стабилности и безбедности на Медитерану, постизање бољег међусобног разумевања и ублажавање предрасуда о NATO које постоје у државама Медитерanskog dijaloga.

Fairchild-Republic A-10 Thunderbolt II na istovaru iz transportnog aviona Lockheed C-5 Galaxy

Šta je *Istambulska inicijativa za saradnju?*

Istambulska inicijativa za saradnju pokrenuta je na NATO samitu, juna 2004. godine, kao posebna, ali komplementarna inicijativa u odnosu na *Mediteranski dijalog*, sa ciljem da doprinese dugoročnoj stabilnosti u širem regionu Bliskog Istoka. Poziv za saradnju u okviru *Istambulske inicijative*, upućen je pre svega državama iz **Zalivskog saveta za saradnju** koji čine: Katar, Bahrein, Kuvajt, Oman, Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati. Do danas, u *Istambulsku inicijativu za saradnju* su se uključili Bahrein, Katar, Kuvajt i Ujedinjeni Arapski Emirati.

Šta je **NATO Inicijativa za Jugoistočnu Evropu?**

Inicijativu za Jugoistočnu Evropu pokrenuo je NATO, na samitu u Vašingtonu, aprila 1999. godine, kao doprinos unapređenju regionalne saradnje i stabilnosti, u Jugoistočnoj Evropi. *Inicijativa* je zamišljena kao niz programa i predloga koja bi uključila, pored država članica *Saveta evroatlantskog partnerstva i Partnerstva za mir*, i ostale države regiona kao što su Bosna i Hercegovina, Hrvatska i Savezna Republika Jugoslavija, koje u tom trenutku još uvek nisu bile njihov deo.

Nadzorna grupa za bezbednosnu saradnju u Jugoistočnoj Evropi (eng. South East Europe Security Cooperation Steering Group, SEEGROUP) uspostavljena je oktobra 2000. godine, u svrhu koordinacije i podsticanja projekata koji doprinose bezbednosti i stabilnosti u regionu.

Glavno dostignuće *Inicijative za Jugoistočnu Evropu* je, svakako, usvajanje **Dokumenta o zajedničkim procenama regionalnih bezbednosnih izazova i mogućnosti jugoistočne Evrope**, 29. maja 2001. godine, u Budimpešti. To je iscrpan i akciono orijentisan pregled bezbednosnog okruženja u jugoistočnoj Evropi, koji odražava zajedničko viđenje izazova i pretnji, kao i mogućnosti za saradnju u suočavanju sa njima.

3

Visoki predstavnik EU za spoljnu politiku i bezbednost **Catherine Ashton** i Generalni sekretar NATO **Anders Fogh Rasmussen**

Kakav je odnos NATO i EU?

Period nakon okončanja Hladnog rata doveo je do preispitivanja transatlantskih odnosa, i u tom smislu, odnosa NATO i Evropske unije. U međuvremenu, EU je razvila svoju zajedničku bezbednosnu i odbrambenu politiku, i angažovala se u raznim civilnim i vojnim misijama. Izgradnjom odbrambenih sposobnosti EU, NATO je prestajao da bude neprikosnoveni i isključivi činilac odgovoran za evropsku bezbednost. Nastanak i razvoj zajedničke bezbednosne i odbrambene politike posledica je značajnije uloge EU na globalnoj sceni i spremnosti da preuzme na sebe veću odgovornost za zajedničku odbranu i bezbednost. Samim tim, javljale su se strepnje da bi dalji, značajniji razvoj EU, kao odbrambenog aktera, mogao da naruši jedinstvo i ukupnu sposobnost Alijanse. Odnosi NATO i EU ostaju, i dalje, nedovoljno jasni, uprkos institucionalizaciji saradnje koja se ostvaruje u raznim vidovima.

Sastanak ministara odbrane država NATO, u Berlinu, 1996. godine, potvrdio je potrebu izgradnje **Evropskog bezbednosnog i odbrambenog identiteta** unutar Alijanse, kao načina preraspodele uloga i odgovornosti između Evrope i Severne Amerike.

Između NATO i EU postoji velika podudarnost u članstvu. U ovom trenutku, 21 od 27 država EU istovremeno su i članice NATO.

Ketrin Ešton, visoka predstavnica EU za spoljne poslove i bezbednosnu politiku, i Anders Fogh Rasmussen, generalni sekretar NATO

Stvaranje zajedničke bezbednosne i odbrambene politike kao okosnice razvoja vojnih sposobnosti EU, istaklo je potrebu za jasnim definisanjem odnosa između NATO i EU. Važan korak u izgradnji tih odnosa predstavlja usvajanje *Deklaracije EU-NATO o Evropskoj odbrambenoj i bezbednosnoj politici*, iz decembra 2002. godine, koja postavlja osnovne principe dalje saradnje i zajedničkog delovanja EU i Alijanse, i korišćenja NATO kapaciteta za potrebe EU operacija.

Skup aranžmana kojima se jasno preciziraju uslovi i modaliteti pristupa EU zajedničkim kapacitetima NATO, za operacije pod vođstvom EU, usvojeni su 17. marta 2003. godine, pod nazivom **Berlin plus** aranžmani.

Aranžmani *Berlin plus* prvi put su primjenjeni u operaciji Konkordija (*Concordia*), koju je EU pokrenula 31. marta 2003. godine, u Makedoniji (okončana 15. decembra 2003. godine). Tokom te operacije prvi put došla je do izražaja praktična vojna saradnja između EU i NATO. Tekuća EU operacija u Bosni i Hercegovini, *EUFOR-Althea*, pokrenuta 2. decembra 2004. godine, takođe se odvija na osnovu *Berlin plus* aranžmana.

3

Konsultacije između NATO i EU prevenstveno se odvijaju kroz redovne zajedničke sastanke na ambasadorskom nivou Severnoatlantskog saveta i Političko-bezbednosnog komiteta EU (tela odgovornog za političku kontrolu i strateško usmeravanje EU operacija). Od 2001. godine do danas, više puta su se sastali i ministri spoljnih poslova NATO i EU. Pored toga, redovno su se održavali i sastanci visokog predstavnika EU za Zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku, i generalnog sekretara NATO, kao i službenika sekretarijata Saveta EU i međunarodnog sekretarijata NATO. Vojni komiteti NATO i EU sastaju se četiri puta godišnje. Takođe, u međuvremenu je uspostavljena i EU ćelija za planiranje, u okviru NATO Savezničke komande za operacije, kao i NATO tim za vezu, u okviru Vojnog štaba EU.

Kako se odvija saradnja NATO i OEBS?

Aktivnosti NATO i OEBS dopunjaju se, u velikoj meri, kada je reč o izgradnji mira i stabilnosti u evroatlantskom prostoru, posebno na polju sprečavanja sukoba, upravljanja krizama i borbe protiv terorizma. Saradnja NATO i OEBS odvija se i na političkom i na operativnom nivou. Još od okončanja Hladnog rata, devedesetih godina, obe organizacije redovno se konsultuju o nizu pitanja od zajedničkog interesa. U geografskom smislu, obe organizacije stavljuju težište svojih aktivnosti na stabilnost Zapadnog Balkana, Južnog Kavkaza i Srednje Azije. Takođe, svaka od ove dve organizacije razvila je komplementarne inicijative za saradnju sa državama mediteranskog područja.

Saradnja NATO i OEBS doprinela je boljem nadzoru i obezbeđenju graničnih prelaza na Zapadnom Balkanu. Na konferenciji o bezbednosti granica, održanoj u Ohridu, maja 2003. godine, pet balkanskih država prihvatiло je zajedničku platformu EU, NATO i OEBS, ponuđenu u cilju jačanja bezbednosti granica u regionu.

Saradnja između NATO i OEBS ostvaruje se u nekoliko oblika i na raznim nivoima. Tako se, na primer, održavaju sastanci između generalnog sekretara NATO i predsedavajućeg OEBS. Osim toga, na nivou sekretarijata dolazi do redovnih susreta i konsultacija o nizu pitanja od zajedničkog interesa. Saradnja i konsultacije između NATO i OEBS posebno su došle do izražaja u operacijama očuvanja mira na Balkanu.

4

Od čega se sastoji učešće
jedne države u
Partnerstvu za mir?

4

Za više od deceniju i po postojanja Partnerstva za mir, razvijene su osnovne oblasti zajedničkog angažovanja u ovom programu, koje se mogu predstaviti na sledeći način:

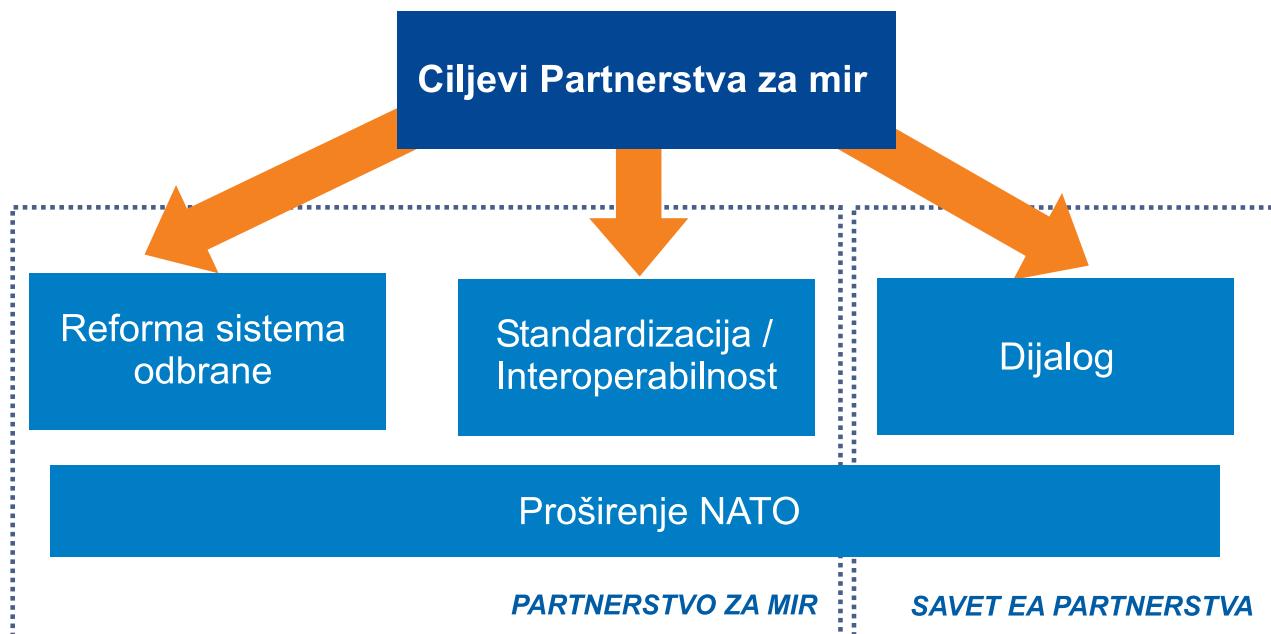
Uloga Partnerstva za mir i NATO u **reformi sektora bezbednosti** država partnera ograničena je na organizaciju i sposobnosti vojske i odbrane, organa policije sa vojnim statusom i obaveštajnih i bezbednosnih službi. Takođe, tu spadaju i državna tela nadležna za nadgledanje ili kontrolu sektora bezbednosti kao što su: Vlada, savetodavna bezbednosna tela, zakonodavna tela, ministarstva odbrane, unutrašnjih i spoljnih poslova, finansija, tela za nadzor i planiranje budžeta, kao i organizacije civilnog društva (npr. za civilni nadzor i javne prigovore).

Danas se **standardizacija** u NATO shvata kao širi proces od onoga koji se odnosi isključivo na dostizanje interoperabilnosti. Ovo se prvenstveno odnosi na uspostavljanje bolje koordinacije sa civilnim strukturama za standardizaciju i usaglašavanje sa različitim važećim civilnim standardima. NATO je definisao sledeće nivoe standardizacije:

- kompatibilnost – prikladnost zajedničke upotrebe proizvoda, procesa ili usluga, pod određenim uslovima, u cilju dostizanja odgovarajućih zahteva, i otklanjanja mogućnosti za neprihvatljive interakcije,
- zamenljivost – mogućnost da se jedan proizvod, proces ili usluga koristi umesto nekog drugog da bi se ispunili isti zahtevi,
- zajedništvo – stanje koje se dostiže kada se koriste iste doktrine, procedure ili oprema.

Interoperabilnost je definisana kao sposobnost zajedničkog delovanja NATO, država partnera i drugih država tokom izvršenja dodeljenih misija i zadataka. Dostizanje interoperabilnosti podrazumeva operativnu i administrativnu standardizaciju na nivou zajedništva i materijalnu standardizaciju na nivou kompatibilnosti, ili na nivou zamenljivosti kada su u pitanju municija, gorivo i sistemi za snabdevanje i servisiranje. Oblasti u kojima se postiže interoperabilnost su:

- procedure i postupci,
- borbena tehnika,
- telekomunikacioni sistemi i sistemi komandovanja i rukovođenja,
- logistika i
- terminologija.

Politički dijalog kroz *Savet evroatlantskog partnerstva* podrazumeva široke političke konsultacije država partnera i NATO o čitavom spektru međunarodnih i odgovarajućih domaćih pitanja od zajedničkog interesa.

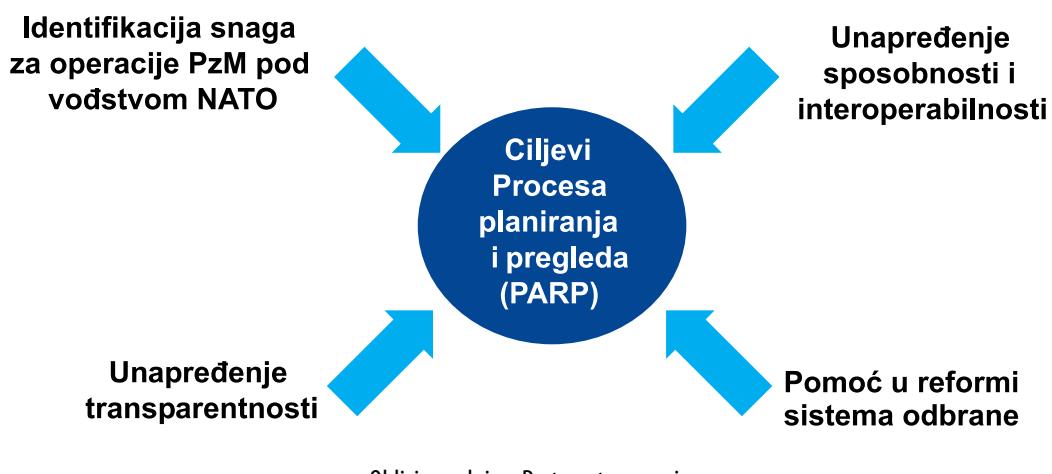
Koji su mehanizmi *Partnerstva za mir*?

Potreba transformacije NATO, u skladu sa novim identitetom Alijanse i novim bezbednosnim izazovima, imala je veliki uticaj na prilagođavanje aktivnosti i mehanizama programa *Partnerstvo za mir*. Takav uticaj na stalno produbljivanje mehanizama Programa imale su, takođe, i države partneri, raznolikošću svojih težnji i svojih interesa. NATO i države partneri zajedno su razvili sveobuhvatnu matricu mehanizama kako bi podržali praktičnu primenu usaglašenih aktivnosti i preveli zajedničke potrebe, interesu i nastojanja u delo.

Svi mehanizmi Partnerstva koji danas stoje na raspolaganju partnerima, uspostavljeni su kroz dokumente *Partnerstva za mir*. To su, prema hronološkom redu svog nastanka, sledeći mehanizmi:

1. Radni plan evroatlantskog partnerstva (i Individualni program partnerstva),
2. Proces planiranja i pregleda (eng. PARP),
3. Koncept operativnih sposobnosti,
4. Političko-vojni okvir za operacije *Partnerstva za mir* pod vođstvom NATO,
5. Program unapređenja obrazovanja i obuke,
6. Poverilački fond *Partnerstva za mir*,
7. Akcioni plan partnerstva protiv terorizma,
8. Individualni akcioni plan partnerstva,
9. Akcioni plan partnerstva za izgradnju institucija odbrane,
10. Obrazovanje i obuka za reformu sistema odbrane .

Svaki od mehanizama podržava jednu ili više usaglašenih **oblasti** saradnje u okviru *Partnerstva za mir*, kroz praktično sprovođenje sledećih **oblika** saradnje:

5

Kako jedna država postaje članica NATO?

Piloti Vojske Srbije sa kolegama iz inostranstva, aeromiting, Batajnica 2009. godine

Od svog osnivanja, Alijansa je bila otvorena za države koje su žele da joj pristupe. Pravna osnova za proširenje članstva NATO nalazi se u članu 10. Severnoatlantskog ugovora. On glasi:

„Strane (članice) mogu, **jednoglasnom** odlukom, pozvati bilo koju drugu **evropsku** državu u stanju da pomogne ostvarenju načela Ugovora i da doprinese bezbednosti Severnoatlantskog područja pristupanjem ovom ugovoru.”

5

U njemu se jasno ističu ograničenja za pristupanje, a to su da:

- samo evropske države mogu da se razmatraju za članstvo u Alijansi,
- sve države članice moraju jednoglasno da donesu odluku o prijemu nove države u članstvo.

Studija o proširenju NATO

Temeljna načela nove politike proširenja NATO usvojena su 1995. godine, u dokumentu pod nazivom *Studija o proširenju NATO*. U njoj se navodi da proširenje NATO predstavlja dalji korak prema njegovom osnovnom cilju – jačanju bezbednosti i unapređenju stabilnosti u evroatlantskom području. Nadalje, u *Studiji* se predviđa da će proširenje NATO doprineti:

- jačanju demokratskih reformi,
- unapređenju sveobuhvatne saradnje među državama,
- transparentnosti u planiranju odbrane,
- jačanju sposobnosti NATO da doprinese evropskoj i međunarodnoj bezbednosti, kao i
- jačanju i proširenju evroatlantskog partnerstva.

Najvažniji uslov za odluku o pozivu jedne države u članstvo NATO je sposobnost da stvarno ispunjava ugovorne obaveze, odnosno načela, politike i procese kojih se pridržavaju članice NATO. Studija naglašava da se od država kandidata očekuje da etničke i sve teritorijalne sukobe reše mirlim putem, pre nego što se prijave za članstvo u NATO, i da se prema manjinskom stanovništvu odnose u skladu sa dokumentima OEBS.

Akcioni plan za članstvo (MAP)

S obzirom na ranija iskustva i obim interesovanja za članstvo u NATO, a oslanjajući se na Studiju o proširenju NATO, na samitu u Vašingtonu 1999. godine, pokrenut je Akcioni plan za članstvo (eng. Membership Action Plan, MAP), u cilju sveobuhvatnije i efikasnije pripreme država za članstvo u Alijansi. MAP je namenjen državama partnerima koje su izrazile želju da postanu punopravne članice Alijanse pomažući im da usmere pripreme na ispunjavanje ciljeva i prioriteta, kroz pet oblasti delovanja, tzv. pet poglavlja MAP:

- političko-ekonomski oblast,
- vojno-odbrambena oblast,
- oblast resursa,
- oblast bezbednosti,
- pravna oblast.

Do sada, u MAP se uključilo jedanaest država: Albanija, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Estonija, Letonija, Litvanija, Makedonija, Rumunija, Slovačka i Slovenija. Devet od njih su, u međuvremenu, postale punopravne članice NATO, a trenutno, u MAP učestvuju Crna Gora, Makedonija, i Bosna i Hercegovina. Jedina država na prostoru Balkana, koja se još nije uključila u MAP, je Republika Srbija.

5

MAP je jedini mehanizam *Partnerstva za mir* namenjen pripremi država partnera za članstvo u NATO. On predstavlja program saveta, pomoći i praktične podrške, koji uključuje širok spektar aktivnosti *Partnerstva za mir*, prilagođavajući se pojedinačnim potrebama država koje su izrazile želju za članstvom u NATO, u skladu sa njihovim nacionalnim prioritetima, okruženjem i potrebama.

Pregovori o pristupanju

Pregovori o pristupanju, u suštini, predstavljaju niz sastanaka između tima eksperata NATO i predstavnika svake pozvane države pojedinačno, na kojima se razmatra i formalno potvrđuje interes, volja i sposobnost tih država da ispune političke, pravne i vojne obaveze članstva u NATO. Pregovori se odvijaju u dve etape: prvoj, u kojoj se razmatraju politička i vojna pitanja, i drugoj, u kojoj se razgovara o tehničkim, pravnim i finansijskim temama.

Protokoli o pristupanju

Protokoli o pristupanju su formalni, pravni dokumenti koji omogućavaju određenoj pozvanoj državi da pristupi Severnoatlantskom ugovoru, onda kada ih ona potpiše zajedno sa svim državama članicama Alijanse, a nakon ratifikacije, u skladu sa domaćim zakonodavstvom i procedurama, u svim državama članicama NATO. Procedura ratifikacije u vezi sa procesom pristupanja takođe mora biti sprovedena i u pozvanoj državi, u skladu sa različitim domaćim ustavnim i zakonskim odredbama. Kada se proces ratifikacije završi na oba navedena nivoa, nova članica se i formalno poziva da postane strana potpisnica Severnoatlantskog ugovora. Tim činom, jedna država i zvanično postaje član NATO.

6

**Šta je do sada postignuto u
saradnji između Srbije
i NATO?**

MiG 29 srpskog ratnog vazduhoplovstva

Prvi oblici saradnje Srbije (kao sastavnog dela bivše Jugoslavije) sa Alijansom, sežu u početak pedesetih godina prošlog veka. Nakon objavlјivanja rezolucije Informbiroa, 1948. godine, i pogoršanja odnosa sa SSSR, tadašnja Jugoslavija je uspostavila formalni saveznički odnos sa Grčkom i Turskom, članicama NATO. Osim toga, Jugoslavija je 1951. godine, pristupila američkom Programu pomoći za uzajamnu odbranu, kroz koji je dobila značajnu količinu naoružanja i vojne opreme uključujući i, u tom trenutku, najsavremenija borbena sredstva. Međutim, posle smrti Staljina, 1953. godine, i popuštanja napetosti u odnosima sa SSSR, dolazi do kraha Trećeg balkanskog pakta i prekida daljeg jugoslovenskog približavanja NATO.

Ubrzo nakon kraja Hladnog rata, sa pokretanjem programa *Partnerstvo za mir*, kojem su pristupile 23 države, uglavnom bivše članice Varšavskog ugovora, tadašnja SR Jugoslavija bila je u dubokoj međunarodnoj izolaciji i bez čvrstih opredeljenja u svojoj spoljnoj politici. Međutim, ni nakon zaključenja Dejtonsko-pariskog sporazuma 1995. godine, spoljna politika SR Jugoslavije nije postavila za cilj pristupanje *Partnerstvu za mir*, već samo povratak u UN i OEBS, i približavanje Savetu Evrope i Evropskoj uniji.

U proleće 1999. godine, nakon propasti pregovora u Rambujeu, kao posledica pogoršanja situacije na Kosovu i Metohiji, došlo je do bombardovanja SR Jugoslavije od strane Aljanse. Vazdušni napadi su trajali 78 dana. Taj tragičan sled događaja ostavio je značajnu materijalnu i ekološku štetu i, još gore, brojne ljudske žrtve među civilima širom Srbije i Crne Gore, kao i ogroman jaz u budućim odnosima između Srbije i Aljanse. Na samom kraju bombardovanja, Savet bezbednosti UN, svojom rezolucijom 1244, odobrio je raspoređivanje međunarodnih trupa na Kosovu i Metohiji, u misiji KFOR, pod vođstvom NATO. Istovremeno, bezbednosne snage SR Jugoslavije povukle su se sa teritorije pokrajine.

Nakon oktobarskih promena 2000. godine, izlaska iz izolacije i povratka u međunarodne organizacije (UN, OEBS, itd.) u proleće 2002. godine, Savezna vlada SR Jugoslavije usvojila je preporuku Vrhovnog saveta odbrane o pokretanju procesa pristupanja programu *Partnerstvo za mir*.

Aeromiting, Batajnica 2009. godine

Prilagođeni program saradnje između Srbije i NATO

Državna zajednica Srbija i Crna Gora podnela je, 19. juna 2003. godine, zvaničan zahtev Alijansi za prijem u program *Partnerstvo za mir*. Zbog ocene o nezadovoljavajućem nivou saradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju, izostao je poziv od strane Alijanse, za pristupanje ovom programu. Umesto toga, NATO je, 30. juna 2003. godine, pokrenuo poseban program za Srbiju i Crnu Goru: *Prilagođeni program saradnje* (eng. Tailored Cooperation Programme, TCP).

Program je sproveđen kroz tri ciklusa, omogućivši učešće Srbije i Crne Gore u jednom delu odabranih aktivnosti *Partnerstva za mir*.

6

Kroz sva tri ciklusa *Prilagođenog programa saradnje*, Srbija je stekla bolji uvid u zahteve koji se tiču interoperabilnosti sa NATO, u oblastima kao što su: upravljanje krizama, operacije očuvanja mira i civilna odbrana, a oslonila se, takođe, na ekspertizu Alijanse u vezi sa politikom i planiranjem odbrane, demokratskom kontrolom oružanih snaga, kao i relevantnim finansijskim i ekonomskim planiranjem.

Od 2004. godine, Vojska Srbije (i Crne Gore) učestvovala je na nekoliko vojnih vežbi sa oružanim snagama država članica NATO (Rumunijom, Bugarskom, Italijom, Slovenijom, Mađarskom, itd.).

Grupa Srbija-NATO za reformu odbrane

Inicijativa za uspostavljanje *Grupe za reformu odbrane* kao zajedničkog tela Ministarstva odbrane tadašnje Srbije i Crne Gore i NATO, pokrenuta je polovinom 2005. godine, u cilju povećanja podrške Alijanse u procesu reforme sistema odbrane u Srbiji i Crnoj Gori. U decembru 2006. godine, Severnoatlantski savet

Učešće Danskog podoficira u radu Vojne Akademije u Beogradu

odobrio je formiranje *Grupe SCG-NATO za reformu odbrane*. Posle neophodnih administrativnih priprema i odluka nadležnih državnih organa Srbije i Crne Gore, u februaru 2006. godine, formiran je ovaj novi, jedinstven mehanizam saradnje između Srbije i NATO, kakav Alijansa nije razvila ni sa jednom drugom državom.

Grupa SCG-NATO za reformu odbrane predstavljala je korak unapred u odnosu na *Prilagođeni program saradnje*. Pred Grupu su postavljeni sledeći zadaci:

- ubrzavanje i podrška reformi sistema odbrane,
- podsticanje međuresorne saradnje, sa ciljem bolje koordinacije i komunikacije u vezi sa vizijom razvoja,
- uvođenje modela projektno orijentisanog pristupa reformi,
- podsticanje članica NATO da bolje koordinišu bilateralne aktivnosti u podršci reformi sistema odbrane i
- priprema Srbije i Crne Gore za angažovanje u *Partnerstvu za mir*.

6

Nakon prestanka postojanja državne zajednice Srbija i Crna Gora, juna 2006. godine, *Grupa SCG-NATO za reformu odbrane* nastavila je sa radom pod nazivom *Grupa Srbija-NATO za reformu odbrane*. Grupa ima dva kopredsedavajuća: pomoćnika ministra odbrane Republike Srbije za politiku odbrane, i direktora Direkcije za planiranje snaga NATO, a aktivnosti se sporovode kroz delatnost 16 radnih stolova. Iako i dalje zvanično postoji, od avgusta 2007. godine, *Grupa Srbija-NATO za reformu odbrane* nije imala ni jednu aktivnost.

Sporazum o tranzitnim aranžmanima

Sporazum o tranzitnim aranžmanima potpisana je od strane ministra spoljnih poslova Srbije i Crne Gore, i generalnog sekretara NATO 18. jula 2005. godine u Beogradu. Sporazum je ratifikovan u Skupštini državne zajednice Srbija i Crna Gora, 4. novembra 2005. godine.

Vojna vežba specijalnih jedinica Vojske Srbije

Navedenim sporazumom utvrđuje se status snaga NATO, kao i država koje doprinose operacijama, prilikom tranzita preko teritorije Srbije i Crne Gore, a u cilju obavljanja mirovnih operacija u regionu Balkana. Po svom sadržaju veoma je sličan standardizovanom Sporazumu o statusu snaga (eng. Status of Forces Agreement, SOFA), koji zaključuju države članice NATO i *Partnerstva za mir*, za potrebe održavanja zajedničkih vojnih vežbi i obuke. Međutim, za razliku od SOFA, ovaj sporazum ne predviđa privremeno stacioniranje snaga, već isključivo njihov tranzit.

Iako je Sporazum zaključen 2005. godine, još uvek nije u operativnoj primeni, jer nisu usaglašeni i zaključeni neophodni *Dodatni aranžmani*, koji utvrđuju načine i tehničke detalje praktične implementacije odredbi Sporazuma.

6

NATO vojna kancelarija za vezu

Zaključeni Sporazum o *tranzitnim aranžmanima* između Srbije i Crne Gore i NATO, kao i početak rada *Grupe Srbija-NATO za reformu odbrane*, nametnuli su potrebu za jačanjem direktnih institucionalnih veza između Srbije i Alijanse. Stoga je, u Beogradu, u zgradи Ministarstva odbrane, 18. decembra 2006. godine, otvorena *NATO vojna kancelarija za vezu* (eng. NATO Military Liaison Office, MLO).

Nadležnosti Kancelarije su: primena Sporazuma o *tranzitnim aranžmanima*, pružanje podrške snagama NATO i EU (EUFOR) angažovanim u regionu, podrška radu *Grupe Srbija-NATO za reformu odbrane*, saradnja u oblasti javne diplomacije, kao i drugi dodatni zadaci koje odobri Severnoatlantski savet.

Saradnja Vojske Srbije i KFOR, na terenu

U svakoj državi partneru, jedna ambasada neke države članice Alijanse ima političku ulogu ambasade za vezu između NATO i te države partnera. U periodu 2002.-2004. godine, ambasada za vezu sa NATO u Srbiji bila je Ambasada Velike Britanije; od 2004. do 2006. godine to je bila Ambasada Kraljevine Norveške; od 2006.-2008. godine, Ambasada Republike Italije u Beogradu, a od 2008. godine tu dužnost obavlja Ambasada Republike Češke.

Saradnja Vojske Srbije i Međunarodnih snaga na Kosovu i Metohiji (KFOR)

6

Međunarodne snage na Kosovu i Metohiji, KFOR, sa oko 10.000 vojnika, trenutno predstavljaju najveću misiju podrške miru na prostoru Evrope, pod komandom NATO i mandatom UN. Odnosi ovih međunarodnih snaga i bezbednosnih institucija Srbije temelje se na Vojno-tehničkom sporazumu, iz 1999. godine, poznatijem kao Kumanovski sporazum.

Tokom 2001. i 2002. godine, uspostavljena je direktna saradnja na terenu između tadašnje Vojske Jugoslavije i snaga KFOR, i od tada je u stalnom usponu. Zahvaljujući izgradnji poverenja na novim osnovama, od 2001. godine, kao i zajedničkom opredeljenju za rešavanje tadašnje krize na jugu Srbije, NATO je postepeno ukinuo ograničenje prisustva snaga bezbednosti Srbije, u svim sektorima Kopnene zone bezbednosti.

Vojska Srbije - Pešadijska jedinica Vojske Srbije

Saradnja Vojske Srbije i KFOR ostvaruje se na svim nivoima i aktivno doprinosi jačanju stabilnosti juga Srbije, Kosova i Metohije, i šireg regiona. Povremeno se održavaju i susreti na visokom nivou, između načelnika generalštaba Vojske Srbije i komandanta KFOR.

Značajan vid saradnje predstavljaju jednovremene patrole snaga Vojske Srbije i KFOR, koje su uvedene 2004. godine i koje pomažu u kontroli administrativne linije sa Kosovom i Metohijom, doprinoseći suzbijanju kriminalnih aktivnosti. Patrole se izvode danju i noću, često uz podršku helikoptera KFOR.

6

Parlamentarna skupština NATO

U maju 2002. godine, nakon odluke Savezne vlade SR Jugoslavije, o pokretanju procesa pristupanja programu *Partnerstvo za mir*, SR Jugoslavija je dobila status posmatrača u Parlamentarnoj skupštini NATO (eng. NATO PA). Nakon prijema Srbije u program *Partnerstvo za mir*, stvorili su se uslovi da se promeni njen status u okviru ove institucije. Tako je, na prolećnom zasedanju NATO PA na Maderi (Portugal), maja 2007. godine, Srbiji odobren status pridruženog člana. Od tada, Delegaciju Narodne skupštine Republike Srbije u NATO PA čini 5 poslanika (uz 5 zamenika). Na plenarnim sesijama NATO PA, delegacija Srbije može predlagati rezolucije i amandmane na rezolucije. Međutim, u sadašnjem statusu, delegacija Srbije ne može glasati o izveštajima, rezolucijama, ili učestrovati u izboru rukovodstva NATO PA. Osim toga, Srbija nema obavezu da uplaćuje u budžet ove institucije.

Vojska Srbije - Padobranac Vojske Srbije

Još, 1990. godine, NATO PA pokrenula je program *Rose-Roth* seminar u cilju produbljivanja saradnje između parlamenta država članica NATO i parlamenta država Centralne i Istočne Evrope. Državna zajednica Srbija i Crna Gora bila je dva puta domaćin ovim seminarima, 2003. i 2005. godine, a Republika Srbija, jednom, oktobra 2007. godine. Takođe, parlamentarno osoblje iz Srbije učestvovalo je u programima obuke, koje je organizovao Sekretariat NATO PA.

6 **Sporazum o bezbednosti informacija sa NATO**

Iako je Srbija, čak i pre pristupanja *Partnerstvu za mir*, ostvarivala saradnju sa NATO, veliki deo korisnih informacija ostao je nedostupan Srbiji, zbog bezbednosne klasifikacije u NATO. Stoga, odgovarajući sporazum, koji međusobno garantuje minimum neophodnih standarda zaštite razmenjenih podataka, upravo omogućava pristup državnih organa Srbije podacima označenim određenim stepenom tajnosti, u NATO.

Sporazum o bezbednosti informacija (tzv. Bezbednosni sporazum) potpisao je, u ime Republike Srbije, ministar odbrane Dragan Šutanovac, 1. oktobra 2008. godine, u sedištu Alijanse. Značaj zaključenja Sporazuma o bezbednosti informacija između Srbije i NATO je višestruk i predstavlja neophodan korak ka potpunoj formalizaciji članstva u *Partnerstvu za mir*. Time se stvaraju uslovi za aktivnu ulogu Srbije u *Partnerstvu za mir* i pristup dokumentima NATO, neophodnih u sprovоđenju praktične saradnje, kao što su:

Počasna paljba za Dan pobede

- otvaranje Misije Republike Srbije pri NATO u Briselu,
- školovanje predstavnika ministarstava Republike Srbije, u NATO školi u Oberammergau i NATO koledžu u Rimu,
- učešće u procesu PARP,
- upućivanje pripadnika snaga bezbednosti i državne administracije Srbije u komande i ustanove NATO,
- razvoj naučne i vojno-tehničke saradnje,
- sprovođenje zajedničkih vojnih vežbi i dr.

6

Veoma je važno naglasiti da Sporazum **ne obavezuje strane da razmenjuju informacije**, već isključivo utvrđuje kodeks ponašanja (načine zaštite, distribucije i čuvanja) u slučajevima kada do razmene podataka dođe. Sporazum o bezbednosti informacija još uvek nije ratifikovan u Narodnoj Skupštini Republike Srbije.

Sporazum o bezbednosti informacija tipski je ugovor koji je do sada, sa NATO, zaključilo preko 90 država i međunarodnih organizacija. Među njima su: UN, EU, OEBS, Ruska federacija, Ukrajina, ostale države Partnerstva za mir, države Mediteranskog dijaloga, Australija, itd.

7

Kako bi moglo da izgleda učešće Republike Srbije u *Partnerstvu za mir*

Obraćanje predsednika Srbije Severnoatlantskom savetu, nakon potpisivanja Okvirnog dokumenta u sedištu NATO 14. decembar 2006. godine

Republika Srbija pozvana je da pristupi *Partnerstvu za mir* na NATO samitu u Rigi 29. novembra 2006. godine, zajedno sa Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. U skladu sa ovim pozivom i odlukom Vlade Republike Srbije, Predsednik Republike Srbije Boris Tadić potpisao je *Okvirni dokument* 14. decembra 2006. godine u Briselu, čime je Srbija i formalno postala učesnica programa *Partnerstvo za mir*. Takođe, u *Prezentacionom dokumentu o ciljevima Republike Srbije u Partnerstvu za mir*, koji je predstavio ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić, u sedištu Alijanse 5. septembra 2007. godine, jasno je istaknuto da će učešće Srbije u programu *Partnerstvo za mir* biti u skladu sa ekonomskim, finansijskim, ljudskim, materijalnim i ostalim mogućnostima.

Buduća ratifikacija *Sporazuma o bezbednosti informacija* između Republike Srbije i Alijanse, kao i uspostavljanje državne misije Srbije pri NATO, u Briselu, omogućiće ostvarivanje ciljeva iznetih u *Prezentacionom dokumentu*, kao i zastupanje interesa Srbije u mnogobrojnim komitetima Alijanse i evroatlantskog partnerstva, uz korišćenje niza mehanizama koje pruža *Partnerstvo za mir*.

Počasni stroj Garde Vojske Srbije

Mogući načini učešća Republike Srbije u *Partnerstvu za mir*

Države partneri, u svom odnosu prema *Partnerstvu za mir*, najčešće ističu dostizanje sledećih ciljeva:

- demokratska kontrola oružanih snaga,
- primena novih tehnologija i savremenih standarda NATO,
- zajednička naučna istraživanja sa članicama NATO i ostalim partnerskim državama,
- izrada doktrinarnih dokumenta u oblasti bezbednosti i odbrane,
- dostizanje stepena borbene gotovosti oružanih snaga u skladu sa standardima NATO,
- sposobnost za učešće u operacijama pod pokroviteljstvom UN i drugih međunarodnih organizacija.

Srbija u svom *Prezentacionom dokumentu* izražava spremnost da preuzme deo odgovornosti za stabilan i trajan mir u regionu, učestvuje u mirovnim operacijama sa mandatom UN i dostigne interoperabilnost oružanih snaga sa snagama država članica NATO. U skladu sa tim, Srbija je odabrala osam prioritetnih oblasti saradnje:

1. Demokratska kontrola sistema odbrane,
2. Politika odbrane i strategija,
3. Planiranje i finansiranje odbrane i upravljanje resursima,
4. Vojno obrazovanje, obuka i doktrina,
5. Konceptualni, planski i operacionalni aspekti učešća u mirovnim i humanitarnim operacijama,
6. Vojnomedicinske službe,
7. Nuklearna, biološka i hemijska odbrana,
8. Izučavanje stranih jezika.

Pripadnica Vojske Srbije

Republika Srbija u *Partnerstvu za mir*

U slučaju da Srbija ostane nedovoljno aktivna partner, bez obzira na drugačiju namenu iskazanu u njenom *Prezentacionom dokumentu*, ona bi ograničila svoju saradnju sa Alijansom samo na skromni *Individualni program partnerstva*, uz učešće u *Procesu planiranja i pregleda*. Imajući u vidu tekući proces reforme sistema odbrane u Srbiji, kao i značaj mehanizma *Proces planiranja i pregleda* za reformu oružanih snaga, angažovanje Srbije čak i kao nedovoljno aktivnog partnera u tom mehanizmu bilo bi u značajnoj meri korisno.

Najzad, u slučaju nedovoljne aktivnosti u *Partnerstvu za mir*, Srbija ne bi mogla računati na ulogu pouzdanog činioca regionalne i međunarodne bezbednosti. Sasvim izvesno, nizak nivo bezbednosne saradnje sa drugim državama nametnuo bi neophodnost razvoja odgovarajućih sposobnosti Vojske Srbije za uspešno samostalno izvršavanje čitavog niza složenih misija i zadataka. To bi, naravno, dovelo do povećanja troškova odbrane, koja se izdvajaju iz budžeta Republike Srbije.

Kada se uporedi *Prezentacioni dokument* Republike Srbije sa prezentacionim dokumentima sadašnjih naprednih partnera (Austrija, Finska, Irska, Švedska i Švajcarska), može se zaključiti da oni odgovaraju približno istom obimu i intenzitetu saradnje sa NATO. U svom *Prezentacionom dokumentu*, Srbija ističe spremnost učešća u skoro svim uspostavljenim mehanizmima programa *Partnerstvo za mir*, uključujući i *Individualni akcioni plan partnerstva* (eng. Individual Partnership Action Plan, IPAP), što ukazuje na mogućnost intenzivne saradnje sa Alijansom, prilagođene obostranim interesima.

Da bi dostigla nivo aktivnog partnera, potrebno je da Srbija sprovođenje svog *Individualnog programa partnerstva* uskladi sa započetim reformama i raspoloživim sposobnostima, stvaranjem novih sposobnosti snaga namenjenih za potrebe aktivnosti u *Partnerstvu za mir*, kao i sa daljim angažovanjem u *Procesu planiranja i pregleda* i izradi *Individualnog akcionog plana partnerstva*.

Prezentacioni dokument Republike Srbije, za razliku od ostalih prezentacionih dokumenata država u regionu, ne predviđa članstvo Srbije u NATO, čime se, za sada, ne predviđa učešće Srbije ni u *Akcionom planu za članstvo* (MAP), kao mehanizmu *Partnerstva za mir* za sveobuhvatne pripreme u procesu pristupanja neke države Alijansi.

8

PRILOZI

Države članice NATO

Hronološki pregled datuma pristupanja država Severnoatlantskoj alijansi

Datum	Država
Države osnivači NATO	
4. april 1949. godine	Belgija
	Danska
	Francuska
	Holandija
	Island
	Italija
	Kanada
	Luksemburg
	Norveška
	Portugal
	SAD
	Velika Britanija
Prvo proširenje NATO	
18. februar 1952. godine	Grčka
	Turska
Drugo proširenje NATO	
6. maj 1955. godine	Nemačka
Treće proširenje NATO	
30. maj 1982. godine	Španija
Četvrto proširenje NATO	
16. mart 1999. godine	Češka
	Mađarska
	Poljska
Peto proširenje NATO	
29. mart 2004. godine	Bugarska
	Estonija
	Letonija (Latvija)
	Litvanija
	Rumunija
	Slovačka
	Slovenija
Šesto proširenje NATO	
01. april 2009. godine	Albanija
	Hrvatska

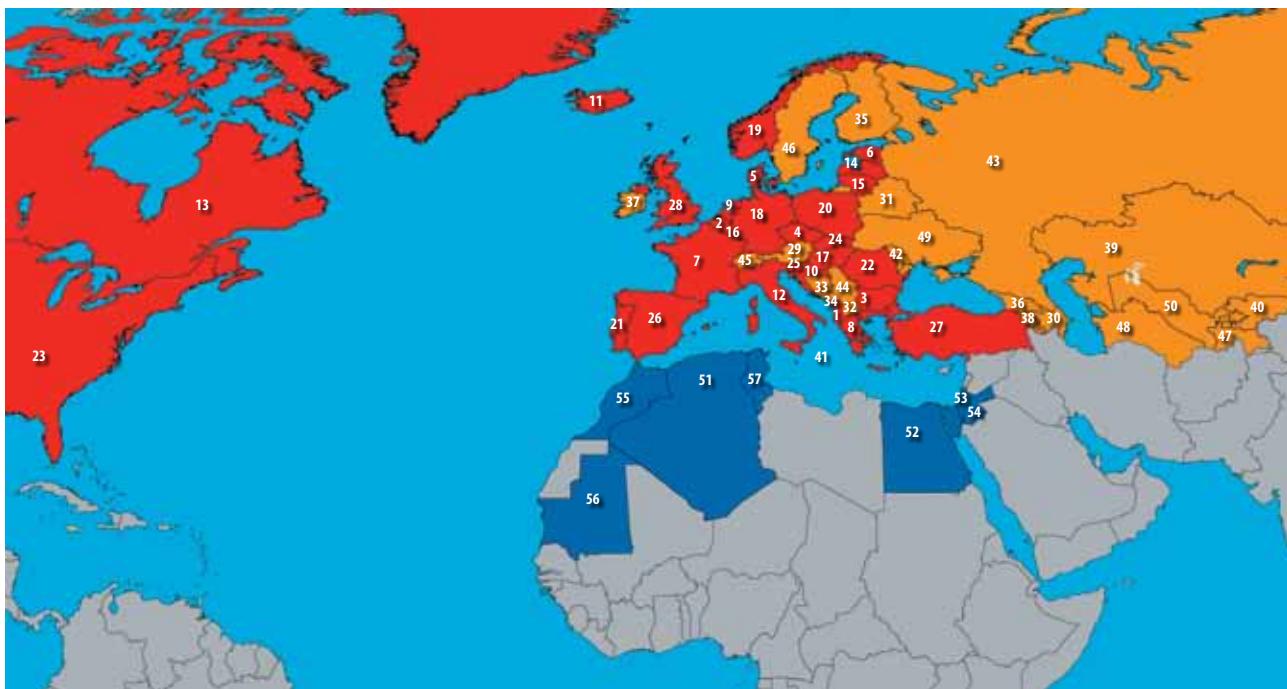
Države članice programa *Partnerstvo za mir*

Hronološki pregled datuma potpisivanja Okvirnog dokumenta PZM (pristupanja PZM)

Datum	Država	Potpisao
26.01.1994. godine	Rumunija *	ministar SP Teodor Melescanu
27.01.1994. godine	Litvanija *	predsednik Algirdas Brazauskas
02.02.1994. godine	Poljska *	premijer Waldemar Pawlak
03.02.1994. godine	Estonija *	ministar SP Luik On
08.02.1994. godine	Mađarska *	ministar SP Géza Jeszenszky
08.02.1994. godine	Ukrajina	ministar SP Anatoliy Zlenko
09.02.1994. godine	Slovačka *	premijer Vladimír Meciar
14.02.1994. godine	Letonija (Latvija) *	premijer Valdis Birkavs
14.02.1994. godine	Bugarska *	predsednik Jelu Jelev
23.02.1994. godine	Albanija *	predsednik Sali Berisha
10.03.1994. godine	Češka *	premijer Vaclav Klaus
16.03.1994. godine	Moldavija	predsednik Mircea Snegur
23.03.1994. godine	Gruzija	ministar SP Aleksandr Chikvaidze
30.03.1994. godine	Slovenija *	premijer Janez Drnovšek
04.05.1994. godine	Azerbejdžan	predsednik Geidar Aliyev
09.05.1994. godine	Finska	ministar SP Heikka Haavisto
09.05.1994. godine	Švedska	ministar SP Margaretha AF Uggla
10.05.1994. godine	Turkmenistan	zamenik premijera Boris Shikhmuradov
27.05.1994. godine	Kazahstan	ministar SP Kanat Saudabayev
01.06.1994. godine	Kirgizstan	predsednik Askar Akayev
22.06.1994. godine	Ruska federacija	ministar SP Andrei Kozyrev
13.07.1994. godine	Uzbekistan	ministar SP Saidmukhtar Saidkasimov
05.10.1994. godine	Jermenija	ministar SP Vahan Papazian
11.01.1995. godine	Belorusija	ministar SP Uladzimir Syanko
10.02.1995. godine	Austrija	ministar SP Alois Mock
15.11.1995. godine	Makedonija	premijer Branko Crvenkovski
11.12.1996. godine	Švajcarska	ministar SP Flavio Cotti
01.12.1999. godine	Irska	ministar SP David Andrews
25.05.2000. godine	Hrvatska *	ministar SP Tonino Picula
20.02.2002. godine	Tadžikistan	ambasador Sharif Rahimov
14.12.2006. godine	Bosna i Hercegovina	predsednik Nebojša Radmanović
14.12.2006. godine	Crna Gora	predsednik Filip Vučanović
14.12.2006. godine	Srbija	predsednik Boris Tadić
03.04.2008. godine	Malta	

* - države koje su od tada postale punopravne članice NATO

Karta - države članice NATO i Partnerstva za mir

Zemlje članice NATO

1. Albanija
2. Belgija
3. Bugarska
4. Češka
5. Danska
6. Estonija
7. Francuska
8. Grčka
9. Holandija
10. Hrvatska
11. Island
12. Italija
13. Kanada
14. Letonija
15. Litvanija
16. Luksemburg
17. Mađarska
18. Nemačka
19. Norveška
20. Poljska
21. Portugal
22. Rumunija
23. Sjedinjene Američke Države
24. Slovačka
25. Slovenija
26. Španija
27. Turska
28. Velika Britanija

Zemlje članice programa *Partnerstvo za mir*

29. Austrija
30. Azerbejdžan
31. Belorusija
32. Makedonija
33. Bosna i Hercegovina
34. Crna Gora
35. Finska
36. Gruzija
37. Irska
38. Jermenija
39. Kazahstan
40. Kirgistan
41. Malta
42. Moldavija
43. Ruska federacija
44. Srbija
45. Švajcarska
46. Švedska
47. Tadžikistan
48. Turkmenistan
49. Ukrajina
50. Uzbekistan

Zemlje članice programa *Mediteranski dijalog*

51. Alžir
52. Egipat
53. Izrael
54. Jordan
55. Maroko
56. Mauritanijska
57. Tunis

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327.51

Šta je Partnerstvo za mir? / (priredio ISAC fond).
– Beograd : ISAC fond, International and Security Affairs Centre,
2010 (Beograd : Colorgrafx). – 77 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 10.000.

ISBN 978 – 86 – 86383 – 11 – 2 1. ISAC фонд (Београд)
а) Северноатлантски пакт. Партнерство за мир

COBISS.SR – ID 175971596

* CENTAR ZA MEĐUNARODNE I BEZBEDNOSNE POSLOVE
* INTERNATIONAL AND SECURITY AFFAIRS CENTRE

U službi preobražaja Srbije

ISAC doprinosi i služi preobražaju Srbije na putu ka članstvu u EU i Evroatlantskim institucijama, suočavajući se sa izazovima koji stoje pred našom zemljom i regionom, utičući na politiku i donošenje odluka kroz istraživanja, predloge delovanja, političke analize i procene, kao i specijalističko obrazovanje, sa konačnim ciljem dostizanja naprednije budućnosti za sadašnje i dolazeće generacije.

Serving the transformation of Serbia

ISAC promotes and serves the transformation of Serbia towards EU and Euro-Atlantic membership by addressing the challenges facing the country and the region, influencing policy and decision-making through research, policy proposals, political analysis and forecasts, and specialist education, with the ultimate aim of attaining a more prosperous future for the present and coming generations.